

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΤΟΣ ΜΖ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1998

ΑΡΙΘ. 6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη τού αγίου ιερομάρτυρος Νίκωνος καί τών 199 μαθητών αυτού μαρτύρων. - Μητροπ. Σισανίου καί Σιατίστης Άντωνίου, Ή δουλεία τής άμαρτίας. - Μητροπ. Ζιμπάμπουε Μακαρίου, Τò πάθος τού ιερέα καί τò μάθημα τού γιού του. - Έπισκ. Άχελώου Εϋθυμίου, ΣΤ' «Τά στόματα τού Λόγου». - Ίω. Φουντούλη, Άπαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές καί άλλες άπορίες. - Άλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Ή ύποχώρηση δέν... άρκει. - Άρχιμ. Ήλία Μαστρογιαννόπουλου, Τιμή στόν πολύτεκνο ιερέα. - Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Ή Κασσιανή καί τò έργο της. - Ίωάννη Άντ. Παναγιωτόπουλου, Ή Έκκλησιαστική Έκπαίδευση: ή ιστορία, τò παρόν καί οί προοπτικές. - Μ. Μελ., Έπίκαιρα.

« ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ »

Δεκαπενθήμερο Περιοδικό

Ίω. Γενναδίου 14, 115 21 Άθήναι
Τηλ. καί Fax 7218308

Έκδότης - Διευθυντής
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Όμότ. Καθηγ. Παν/μίου Άθηνών

Έκ τού Τυπογραφείου
τής Άποστολικής Διακονίας

Προϊστάμενος
Σωκρ. Μαυρογόνατος. Τηλ. 72.10.734.

Μνήμη τού αγίου ιερομάρτυρος Νίκωνος καί τών 199 μαθητών αυτού μαρτύρων

Τού κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Μία από τις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις ομαδικής προσελεύσεως στόν χριστιανικό μαρτυρικό θάνατο ύπηρξεν ή περίπτωση τού αγίου ιερομάρτυρος Νίκωνος «καί τών σὺν αὐτῷ 199 μαθητών αυτού μαρτύρων», οί όποιοί, τόν 3ο αιώνα, ύπέστησαν ήρωϊκόν θάνατο.

Ο άγιος ιερομάρτυς Νίκων, πού δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τόν όσιον Νίκωνα τόν «Μετανοείτε» ή μέ άλλους όμωνύμους άγίους, καταγόταν από τήν Νεάπολι τής Ίταλίας καί έξησε τά νεανικά του χρόνια στήν ώραία αὐτή πόλι, ή όποία τόν 8ο αιώνα πρὸ Χριστοῦ εἶχεν ιδρυθῆ από Έλληνες άποίκους, έξελίχθηκε σέ σπουδαίο έμπορικό κέντρο καί στά χρόνια τών Ρωμαίων αυτοκρατόρων ήταν συνδεδεμένη μέ τή Ρώμη καί ξεχώριζε, όπως τονίζει ό Dr. Rudolf Hiestand, ως «κέντρον τού ελληνικοῦ πολιτισμοῦ στήν Ίταλία» (*Zentrum der griechischen Kultur in Italien*).

Ο πατέρας τού Νίκωνος ήταν ειδωλολάτρης, ενώ ή μητέρα του εἶχε γίνει χριστιανή καί εἶχεν άσκήσει μεγάλην επίδρασι στήν ψυχή τού υιού της, ό όποίος εἶχε διαλέξει τò στρατιωτικό έπάγγελμα. Έπιστρέψας ό Νίκων στή Νεάπολι από κάποια μάχη, άνεκοίνωσε στή μητέρα του τήν όριστική άπόφασί του νά γίνη καί αὐτός χριστιανός καί ζήτησε τήν ευχή της γιά νά άποπλεύση μέ κατεύθυνσι πρὸς τήν Κωνσταντινούπολι. Όταν έφθασε στήν μυροβόλο Χίο, άποσύρθηκε έπτά ήμέρες σ' ένα ώραίο βουνό, γιά νά έπιδοθῆ στήν ιερὰ μελέτη καί στήν προσευχή. Στή συνέχεια κατέβηκε στήν παρραλία καί από εκεί πέρασε στό όρος τού Γάνου, όπου βαπτίσθηκε καί επί τρία χρόνια έξησεν ως έρημίτης μέ έντονη άσκησι, προσευχή καί ιερὰ μελέτη. Ο έπίσκοπος τής περιοχής τόν χειροτόνησε πρεσβύτερον καί τόν ώρισεν ήγούμενον 190 μαθητών του μοναχών, οί όποιοί γοητευμένοι από τήν σαγηνευτική άσκητική μορφή τού διδασκάλου των εἶχαν συγκεντρωθῆ τριγύρω του. Από τόν Γάνο ό Τύχων καί οί μαθητές του μετώκησαν στήν Μυτιλήνη. Από εκεί ό άγιος ήγούμενος, άνταποκρινόμενος σέ παράκλησι τής μητέρας του, απέπλευσε γιά τήν Νεάπολι, όπου συμπαραστάθηκε σ' αὐτήν κατά τις τελευταίες ήμέρες τής ζωής της καί τήν προέπεμψε στήν τελευταία επί γῆς κατοικία της.

Τότε άπεφάσισε νά έγκαταστήση τò μοναστικό του κέντρο

Ἡ δουλεία τῆς ἁμαρτίας*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου

Ἡ ἁμαρτία εἶναι δουλεία σκληρά, ἡ ὁποία ὑποβάλλει εἰς δεινὴν ταλαιπωρίαν καὶ τό, κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Μέγαν Βασίλειον (330-379 μ.Χ.), «θεόπλαστον σκεῦος», σῶμα, καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ ἀθάνατον ψυχὴν. Πάντες δὲ οἱ εἰς τὰ ποικίλα πάθη δουλεύοντες εἶναι δυστυχεῖς καὶ ἄθλιοι, διότι διέρχονται τὰς ἡμέρας τῆς παρουσίας ζωῆς ἐν ἀνησυχία πολλῇ καὶ ψυχικῇ ταραχῇ. Τουναντίον ὁ ὑπακούων εἰς τὸν νόμον τοῦ Ἁγίου Θεοῦ διέρχεται τὰς ἡμέρας του ἐν ψυχικῇ γαλήνῃ καὶ πιστὸς πάντοτε ἐκτελεστής τῶν πρὸς τὸν Θεόν, τὸν πλησίον καὶ ἑαυτὸν καθηκόντων του⁴³, δὲν φοβεῖται οὐδένα τῶν συνανθρώπων του.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ θεομίσητος ἁμαρτία εἶναι ὀλεθρία, φέρουσα βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς τὸν δούλόν της εἰς τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν καταστροφὴν, εἰς τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο ἡ θεόπνευστος Ἁγία Γραφή διὰ τοῦ μεγάλου διαυγαστοῦ τῶν Χριστιανικῶν ἀληθειῶν, Ἀποστόλου Παύλου, διδάσκει: «Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος»⁴⁴, δηλαδὴ ὁ μισθὸς μὲ τὸν ὁποῖον ἡ ἁμαρτία πληρῶνει τὸν δούλόν της εἶναι θάνατος⁴⁵.

Καὶ γεννᾶται τὸ εὐλογον ἐρώτημα: εἶναι ἀρὰ γε δυνατὴ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπὸ τῆς φοβερᾶς κατοχῆς τῆς ἁμαρτίας; Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐκ πείρας ἐγνώρισαν τὴν φο-

βερὰν δύναμιν, μετὰ τῆς ὁποίας κατέχει αὐτοὺς ἡ ἁμαρτία, διακηρύττουσιν ὅτι ἀπελευθέρωσις ἀπ' αὐτῆς εἶναι τελείως ἀδύνατος, συμβουλευόντων δὲ χαλιναγωγῆσιν καὶ περιορισμὸν μέχρις ὀρίου τινὸς δυνατοῦ. Οὗτοι προσεπάθησαν νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' αὕτη εἶχεν ἐγκαίρωι δεσμεύσει αὐτοὺς διὰ τῶν φοβερῶν ἀλύσεων τοῦ πάθους καὶ τῆς συνηθείας καὶ ἀνεγνώρισαν τὸ ἀδύνατον ἀποσείσεως τοῦ ζυγοῦ τοιοῦτου ἀπαισίου τυράννου.

Ἄλλοι προτείνουν ὅτι ἡ καλὴ καὶ προσεκτικὴ ἀγωγή τὰ μέγιστα συντελεῖ, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ δουλωθῇ εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι τὸ μέσον τοῦτο τῆς ἀγωγῆς εἶναι σπουδαῖον, ἀλλὰ μέχρις ἐνὸς ὀρισμένου σημείου, διότι οἱ τυγχόντες καλῆς καὶ προσεκτικῆς ἀγωγῆς ἀπὸ τῆς μικρᾶς ἡλικίας, καθίστανται λίαν προσεκτικοὶ καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους, διὰ δὲ τῆς ἐμπνεύσεως μεγάλων καὶ ὠραίων ιδεῶν παρέχει εἰς αὐτοὺς δόσιν τινὰ ἀξιοπρεπειᾶς, ὥστε νὰ φυλάσσωνται ἀπὸ τῶν μεγάλων καὶ φοβερῶν παρεκτροπῶν. Ἄλλ' ἡ ἁμαρτία συνήθως προσκολλᾶται εἰς τὰ λεγόμενα μικρὰ πράγματα, τὰ μικρὰ δὲ ταῦτα εἶναι καὶ τὸ ἀληθὲς κριτήριον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως.

Ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἠθικοποιηθῇ, διὰ τῆς αὐστηρᾶς καὶ λεπτολόγου ἐφαρμογῆς τῶν νόμων καλῆς καὶ ἠθικῆς νομοθεσίας: ἐλπίζουν δηλαδὴ ὅτι διὰ τῆς τιμωρίας τοῦ κακοῦ ὁ ἄνθρωπος θὰ σωφρονισθῇ. Δυστυχῶς ὅμως καὶ οὗτοι ἀπατώνται, διότι ἡ πείρα διδάσκει ὅτι ἡ τιμωρία σπανίως διορθώνει, συνήθως δὲ ἐξαγριώνει, εἰς πείσμα καὶ ἀποκτηνώνει, αἱ δὲ φυλακαὶ ἀντὶ σωφρονιστηρίων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς κακίας τὰ τελειότερα φροντιστήρια.

Ἀπέναντι τῶν ἀνωτέρω προτεινομένων μέσων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ ἀπαισίου τυράννου τῆς ἁμαρτίας, τὰ ὁποία ἐφαρμοσθέντα ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ, τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον κηρύττει σταθερῶς, ὅτι ἡ ἁμαρτία ὑπῆρξε πνευματικὸς θάνατος, ὡς διδάσκει ὁ Μέγιστος Προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ⁴⁶, ὁ θεόπτης Μωϋσῆς⁴⁷, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ «νεκρὸς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις» καθ' ὁμόφωνον διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς⁴⁸. Διὰ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 68 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

σὲ ἄλλο τμῆμα τῆς «Μεγάλης Ἑλλάδος», ἐπάνω στὸ ὄρος Ταυρομένιον τῆς ἑλληνικωπιάτης Σικελίας, ὅπου ἦλθαν ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη καὶ οἱ 190 μαθητές του, στοὺς ὁποίους προσετέθησαν καὶ ἄλλοι ἐννέα.

Ὅταν ὁ εἰδωλολάτρης ἡγεμὼν τῆς Σικελίας ζήτησε νὰ ἀρνηθοῦν τὴν χριστιανικὴ πίστι, ὅλοι αὐτοὶ ὡς «μία ψυχὴ καὶ μία καρδιά, ἔμειναν συμπαγεῖς καὶ ἀκλόνητοι». Γι' αὐτὸ ὑπέστησαν βασανιστήρια καὶ στὸ τέλος καρατομήθηκαν. Τὸ ἅγιό αἷμα τους ἐγένε πολῦτιμο λίπασμα στὸν χριστιανικὸ ἀγρὸ τῆς Σικελίας, στὴν ὁποία ἀκόμη εἶναι ἐκδηλὰ τὰ ἴχνη καὶ τὰ μνημεῖα τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος ὄχι μόνον τῆς «Μεγάλης Ἑλλάδος», ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐμπύχωνε τὰ ἐπὶ μέρους τμήματα τῆς ἀρχαίας ἐνωμένης καὶ ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας.

τοῦτο πᾶσα ἀνθρώπινη ἀπόπειρα πρὸς ἀπελευθέρωσιν καὶ διόρθωσιν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν⁴⁹, ἀποκαλύπτει δὲ ὅτι ὑπάρχει Εἷς καὶ Μόνος Προσωπικὸς καὶ Ζῶν Σωτὴρ καὶ Ἐλευθερωτὴς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ καλεῖ ὄλους νὰ προσέλθουν εἰς Αὐτὸν πρὸς πραγματικὴν καὶ ριζικὴν ἀπελευθέρωσιν.

Ἡ ἁμαρτία ἐπιφέρει εἰς τὸν δούλον αὐτῆς θάνατον πνευματικόν, ἦτοι πλήρη χωρισμὸν καὶ ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνταρσίαν κατ' Αὐτοῦ, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Καὶ ὡς τὸ ἄνθος μαραίνεται καὶ φθίνει ὅταν στερηθῆ τὸ φῶς καὶ τῶν ζωογόνων ἀκτίνων τοῦ ζωογόνου ἡλίου, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ μαραίνεται ἠθικῶς καὶ φθίνει, διότι λόγῳ τῆς ἁμαρτίας ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τοῦ ζωογόνου φωτὸς τοῦ πνευματικοῦ ἡλίου, δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἀγεφύρωτον τοῦτον χάσμα, ὄπερ δημιουργεῖ ἡ ἁμαρτία μεταξὺ τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου καὶ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς γεφυρώνει ὁ Κύριος Ἰησοῦς, Ὅστις διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκουσίου θανάτου Του κατέστησε δυνατὴν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ συμφιλίωσιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς συμφιλίωσης ταύτης ἀπαιτεῖται «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη»⁵⁰, πίστις ἀληθῆς καὶ ζῶσα εἰς τὸν Ἰησοῦν, τὸν παθόντα ἀντὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου⁵¹ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἡ ὁποία πίστις θεομῆ καὶ διὰ τῶν ἔργων τῆς ἀγάπης ἐνεργουμένη ἐπιφέρει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἄφεσιν τοῦ παρελθόντος, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχει πλουσίως τὴν Ζωογόνον Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἵνα ζῆσῃ τὸ ἐπιλοιπον στάδιον τῆς ζωῆς κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Ὅστις ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἐνεργῆσῃ οὕτως, εὐθύς θὰ συγκοινωνήσῃ μετὰ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ἡ δὲ ζωοποιὸς δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ πραγματοποιήσῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πιστοῦ τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀνάστασιν, ἡ ὁποία καλεῖται ἀναγέννησις καὶ ἡ ὁποία εἶναι ὀριστικὴ καὶ πραγματικὴ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς σκληροτάτης καὶ ἐξευτελιστικωτάτης δουλείας τῆς ἁμαρτίας.

Τὴν διὰ μόνου τοῦ Ἰησοῦ⁵² ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς ἁμαρτίας διεκήρυξε καὶ αὐτὸς ὁ θεολόγος τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης: «Ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε»⁵³. Τοὺς θεοπνεύστους καὶ βαρυσημάντους τούτους λόγους τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου σχολιάζοντες οἱ θεοφῶροι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες, ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.) καὶ ἅγιος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας (375-444 μ.Χ.), γράφουν: «Τὸ ὁ-

μοῦσιον τὸ πρὸς τὸν Πατέρα» δείκνυσι «καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντα αὐτὸν ἐξουσίαν ἐκείνῳ»⁵⁴. «Μόνῳ τῷ κατὰ φύσιν Υἱῷ τῷ κατὰ ἀλήθειαν ἐλευθερῷ καὶ δουλείας ἀπάσης ἐξηρημένῳ τὸ ἐλευθεροῦν δύνασθαι προσὸν εὐρίσκεται»⁵⁵. Πᾶσα ἄλλη μέθοδος καὶ προσπάθεια ἀποτινάξεως τοῦ φοβεροῦ ζυγοῦ τῆς ἁμαρτίας εἶναι καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν. Ἡ κατὰ Χριστὸν ἐλευθερία εἶναι ἡ ὑψίστη ἐλευθερία καὶ ὄντως μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ τύχῃ τῆς ἀφέσεως καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως παρὰ τοῦ Μεγάλου Αὐτοκράτορος τοῦ Συμπαντος, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν ὁ Υἱὸς τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς μᾶς ἐλευθερώσῃ, θὰ ἀποβῶμεν ὄντως ἐλεύθεροι.

(Τέλος)

43. *Ματθαίου*, 22, 37-40.

44. *Ρωμαίους*, 6, 23.

45. Ἡ ἁμαρτία ἐν *Ρωμαίους*, 6, 23 παρίσταται εἴτε ὡς τὸ ἔργον διὰ τὸ ὅποιον παρέχεται μισθός, εἴτε ὡς ὁ κύριος ὁ πληρώνων τὸν μισθόν. Πᾶς ἐπιτελὼν τὴν ἁμαρτίαν, πᾶς δούλος τῆς ἁμαρτίας πρέπει νὰ περιμένῃ πληρωμὴν. Θὰ τοῦ δοθῆ αὐτὴ ἀναποφεύκτως. Ἄλλὰ φεῦ! Αὕτη θὰ εἶναι ὁ θάνατος. Βλ. καὶ *Παναγιώτου Τρεμπέλα*, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Κ. Διαθήκης, Τόμος Α', σελ. 104-105, Ἐκδοσις τετάρτη, Ἀθήναι, 1989.

46. *Δευτερονομίου*, 34, 10: «Καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς, ὃν ἔγνω Κύριος αὐτὸν πρόσωπον κατὰ πρόσωπον».

47. *Γενέσεως*, 2, 17: «Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε».

48. *Ψαλμός*, 51, 5. *Ἐφεισίους*, 2,1,5.

49. *Ρωμαίους*, 3, 20.

50. *Γαλάτας*, 5, 6.

51. *Ρωμαίους*, 5, 8: «Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε».

52. Βλ. *Παναγιώτου Τρεμπέλα*, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ἐκδοσις Τρίτη, σελ. 310-311, Ἀθήναι, 1979: «Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προσφέρει εἰς ἡμᾶς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἐλευθερίαν μας, διότι ἔχει ἐξουσίαν καὶ δύναμιν νὰ ἐλευθερώη. Ἀπολύει τοὺς φυλακισμένους καὶ ἀπαλλάσσει αὐτοὺς ἀπὸ τὰ δεσμά των, διότι δικαιοῦν αὐτοὺς διὰ τῆς ἐξίλασθριου θυσίας του καὶ ὡς ἐγγυητὴς των πληρώνει αὐτοὺς τὰ χρεῖ των, διὰ τὰ ὅποια ἐκρατοῦντο καταδικασμένοι εἰς θάνατον. Διὰ τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος Του συντρίβει ἐν τῇ ψυχῇ τὴν δύναμιν τῆς διαφθοράς, ἐπανασυνδέει τὰς διεσκορπισμένας δυνάμεις τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐνισχύει τὴν διάθεσιν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ψυχῆς, ὅπως παραμείνῃ ὑποταταγμένη εἰς τὸν Χριστὸν καὶ οὕτω καθιστᾷ αὐτὴν ἐλευθέραν».

53. *Ἰωάννου*, 8, 36.

54. *Ἰωάννου Χρυσοστόμου*, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγελιστὴν, Ὁμιλία ΝΔ', β', MPG, 59, 298.

55. *Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας*, Ἐρμηνεῖα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Βιβλίον V, Κεφ. VIII, 36, MPG, 73, 868D.

Τὸ πάθος τοῦ ἱερέα καὶ τὸ μάθημα τοῦ γιοῦ του

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιμπάμπουε κ. Μακαρίου

Στὴν Ἀφρική συμβαίνουν ὅλα τὰ περιεργα. Κα-
νεὶς αἰσθάνεται ὅτι ζεῖ τὴν Ἀποστολικὴ ἐποχὴ. Οἱ
ἱστορίες ἐξελίσσονται κάτω ἀπὸ συνθήκες ποὺ βρί-
σκουν ἀπάντηση στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ἀποστόλου Παύ-
λου ἢ στὰ συγγράμματα καὶ τὶς ἐπιστολὲς τῶν πατέ-
ρων τῶν πρώτων χρόνων τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλη-
σίας. Ἔτσι τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ βρῖσκεται συνέχεια μέ-
σα στὰ πλαίσια αὐτὰ τὰ παραδοσιακά, ἀποστολικά
μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ τὰ χαρίσματά του ἔντονα νὰ
κυριαρχοῦν...

Σκέφτομαι πολλὲς φορὲς ὅτι θὰ ἦταν ἄδικο νὰ
μὴν ἀναφέρονται ἱστορίες ποὺ ἔχουν κάποια γεύση
ἀπογοήτευσης ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς ἐδῶ ἐκκλησιαστικῆς
μας ζωῆς. Τὰ διάφορα παραδείγματα, οἱ πτώσεις, τὰ
ἐλαττώματα, οἱ ἀδικίες, τὰ κακὰ ἔθιμα καὶ οἱ συνή-
θειες συχνὰ προβληματίζουν τοὺς ἐργαζομένους στὸν
χῶρο τῆς Ἱεραποστολῆς. Ὅμως καὶ ἀλλοίως οἱ κα-
ταστάσεις αὐτὲς ἔχουν στὸ τέλος διδακτικὸ χαρακτή-
ρα γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὶς παρουσιάσουμε ὅπως ἀκρι-
βῶς συμβαίνουν καὶ διαδραματίζονται.

Ὁ π. Χ. γιὰ πολλὰ χρόνια ἐξυπηρετοῦσε τὴν ἐνο-
ρία τοῦ Ἁγίου καὶ Ἀποστόλου Πέτρου στὴν περιοχή
Κιαμποῦ περιχώρου τῆς Ναϊρόμπης. Δὲν ἦταν μόνον
ἀγαπητὸς ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες του ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅλο τὸ
χωριό. Εἶχε τὸ χάρισμα νὰ ὁμιλεῖ πολὺ ὠραῖα καὶ νὰ
ἠλεκτρίζε τοὺς ἀκροατὲς του. Ζοῦσε μακριὰ ἀπὸ τὴν
οἰκογένειά του. Κατοικοῦσε στὸ σπίτι ποὺ βρισκόταν
στὸν περίβολο τοῦ ναοῦ. Ἔτσι μπορούσε καὶ ἐξα-
σχοῦσε τὰ ποιμαντικά του καθήκοντα ἄνετα. Οἱ χρι-
στιανοὶ ἔτρεφαν ἰδιαίτερη συμπάθεια πρὸς τὸν ἱερέα
τους, γι' αὐτὸ καθημερινὰ μιὰ διαφορετικὴ οἰκογέ-
νεια μαγεύερε γιὰ τὸν ἴδιο. Ἐκεῖνος σὰν λειτουργὸς
ἦταν παραδειγματικὸς. Γύριζε τὰ σπίτια τῶν ὀρθοδό-
ξων οἰκογενειῶν καὶ τοὺς ἀγίαζε. Δὲν μπορούσε κα-
νεὶς νὰ τὸν κατηγορήσει γιὰ τίποτε. Ἡ ζωὴ του ἦταν
ἀληθινὰ δοσμένη στὸν Θεό. Περνοῦσε τὶς ὥρες του
πάντα ἀφιερωμένες στὸν Θεὸ καὶ στὴν διακονία τῶν
πιστῶν. Χάρισε πολλὴ ἐλπίδα στοὺς κατοίκους τοῦ
μικροῦ χωριοῦ, ἔδωσε συμπόνια στοὺς περιφρονημέ-
νους καὶ γενικὰ ἐκπληροῦσε τὴν ἀποστολὴ του στὸ
ἀκέραιο σὰν λειτουργὸς, κήρυκας καὶ κοινωνικὸς ἐρ-
γάτης. Αὐτὴ ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ ἀποστολὴ τοῦ κάθε ἀ-
φιερωμένου στὸν Θεὸ χριστιανοῦ ἀλλὰ περισσότερο
τοῦ ἱερέα. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο δημιούργησε μιὰ ζων-
τανὴ ἐνορία. Κάθε φορὰ ποὺ ὁ Ἐπίσκοπος ἐπισκε-
πτόταν τὴν ἐνορία αὐτὴ ἐβλεπε μὲ πολλὴ ἱκανοποίη-
ση τὸ ὠραῖο ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦσε ὁ ἱερέας καὶ χαι-

ρόταν ποὺ μὲ τὶς δικές του προσπάθειες τὸ μήνυμα
τῆς ὀρθοδοξίας ἀνακούφιζε ὅλο καὶ περισσότερες
ψυχές.

Τὰ χρόνια περνοῦσαν ἡσυχᾶ. Ὁ διάβολος τώρα
ἤλθε νὰ μπεῖ στὴν ἐνορία αὐτὴ παίρνοντας μὲ τὸ μέ-
ρος του τὸν ἱερέα. Χωρὶς πολλὲς δυσκολίες μιὰ καλὴ
πρωτὰ οἱ ἐνορίτες ζήτησαν νὰ δοῦν τὸν Ἐπίσκοπο.
Τὸ θέμα ἦταν ἡ ἀπαράδεκτη συμπεριφορὰ τοῦ ἱερέα.
Ὁ Ἐπίσκοπος δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψει. Δὲν ἦταν
δυνατό. Τὰ ἴδια τὰ πρόσωπα ποὺ ἔλεγαν στὸν Ἐπί-
σκοπο τὰ καλύτερα λόγια καὶ ζητοῦσαν ἐπίμονα νὰ
μείνει ὁ ἱερέας στὴν ἐνορία τους, τώρα ἔλεγαν ὅτι
δὲν τὸν θέλουν κι ὅτι πρέπει νὰ τὸν σηκώσουν ἀπὸ
ἐκεῖ. Δικαιολογία τὸ ποτό. Αὐτὸς ὁ εὐλαβέστατος ἱε-
ρέας τώρα ἔγινε δούλος τοῦ ποτοῦ. Τὸ πάθος αὐτὸ
τὸν κρατοῦσε γιὰ ὀλόκληρες μέρες καὶ νύκτες μακριὰ
ἀπὸ τὸ ὠραῖο ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦσε στὴν ἐνορία του.
Τώρα ἦταν αἰχμάλωτος τοῦ πάθους αὐτοῦ. Ἦταν συν-
έχεια σὲ μπιραρίες τοῦ χωριοῦ. Δὲν μπορούσε καλὰ -
καλὰ νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του. Οὔτε τὴν λειτουργία
τῆς Κυριακῆς δὲν μπορούσε πιά νὰ τελέσει. Οἱ χρι-
στιανοὶ ποὺ τὸν ὑπεραγαποῦσαν προσπάθησαν νὰ τὸν
βοηθήσουν. Πολλὲς φορὲς τὸν συμβούλευαν νὰ στα-
ματήσει τὸ ποτό. Στὸν Ἐπίσκοπο ἐπίσης κατέφυγαν
γιὰ βοήθεια καὶ συμβουλές. Δυστυχῶς ἦταν πιά πολὺ
ἀργὰ καὶ τίποτε δὲν μπορούσε ν' ἀλλάξει τὴν πορεία
τοῦ ἱερέα. Δὲν ἦταν πιά σὲ θέση νὰ ἀντικρούσει τοὺς
πιστοὺς. Ποιὸς; Ἐκεῖνος ποὺ τὰ θυσιάσε ὅλα. Τὴν
οἰκογένειά του γιὰ νὰ βοηθήσει τοὺς χριστιανούς.
Καὶ φυσικὰ τοὺς συμπαραστάθηκε γιὰ πολλὰ χρόνια.
Τώρα πιά ὅλα ἦταν παρελθόν.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἐπίσκοπος ἀποφασίζει νὰ πάει νὰ λει-
τουργήσει μιὰ Κυριακὴ χωρὶς νὰ εἰδοποιήσει κανένα.
Φθάνει στὴν ἐνορία στὴν κανονικὴ ὥρα καὶ μὲ ἐκ-
πληξὴ διαπιστώνει τὴν ἀπουσία τοῦ ἱερέα. Τὸν κα-
λοῦν μερικοὶ χριστιανοὶ μιὰ καὶ ἔμενε στὸ διπλὰνὸ
σπίτι στὸν περίβολο τῆς ἐνορίας. Ἐρχεται ἀλλὰ τὸ
θέαμα ἦταν ἀποκαλυπτικὸ, ἀπαγορευτικὸ. Ἐκεῖνὴ ἀ-
κόμα τὴν ὥρα δὲν εἶχε τὶς αἰσθήσεις του καὶ μύριζε
κρασί. Κρατήθηκε ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος τέλεσε τὴν
θεῖα λειτουργία μαζί του γιὰ τελευταία φορὰ. Δὲν
χωροῦσε ἄλλῃ καθυστέρηση. Τώρα ἔπρεπε νὰ φύγει
γιὰ νὰ μὴν σκανδαλίζονται ἄλλο οἱ χριστιανοί. Κι αὐ-
τὸ ἔγινε μὲ τὴν ἀπαίτηση τῶν πιστῶν οἱ ὁποῖοι τὴν
ἐπομένη μάζεψαν τὶς ἀποσκευές του καὶ τὸν ἀνάγκα-
σαν νὰ ἐπιστρέψει στὸ σπίτι του.

(Συνεχίζεται)

ΣΤ' «ΤΑ ΣΤΟΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ»*

Τού Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἐφόσον τὸ προφητικὸ ἀξίωμα εἶναι εἰδικὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αὐτὸ σημαίνει ὅτι μόνο ὅσοι λαμβάνουν καὶ ἔχουν τὸ χάρισμα αὐτὸ μποροῦν νὰ ἀσκοῦν τὸ διδακτικὸ καὶ προφητικὸ ἔργο μέσα στὴν Ἐκκλησία. Μέσα στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀνοίξει τὸ στόμα του καὶ νὰ κηρύξει τὸν θεῖο λόγο¹, ἐὰν δὲν ἔχει λάβει τὸ εἰδικὸ αὐτὸ χάρισμα².

α) **Οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Ἱερεῖς:** Ὁ Χριστὸς μετέδωσε στοὺς ἁγίους Ἀποστόλους ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὸ προφητικὸ ἀξίωμα, ὡς χάρισμα, λειτουργία καὶ «διακονία τοῦ λόγου» (Πράξ. στ' 4). Διὰ τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς καί, εἰδικότερα, διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης, τὸ προφητικὸ χάρισμα χορηγεῖται στοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, στοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας³ ποὺ λαμβάνουν τὸ πλήρωμα τῆς ἱερωσύνης, καὶ δι' αὐτῶν στοὺς πρεσβυτέρους⁴.

Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι, καταρχήν, καὶ οἱ Ἱερεῖς, ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τῶν Ἐπισκόπων, πρέπει νὰ ἀξιοποιοῦν τὸ χάρισμα αὐτὸ καὶ νὰ ἀσκοῦν τὴν λειτουργία τοῦ κηρύγματος καὶ τὴν «διακονίαν τοῦ λόγου». Ἡ λειτουργία τοῦ κηρύγματος εἶναι ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ ποὺ διακρίνει τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς τῆς Κ. Διαθήκης ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς τῆς Π. Διαθήκης, οἱ ὁποῖοι, ὡς μοναδικὸ καὶ ἀποκλειστικὸ τους ἔργο εἶχαν νὰ «ἐπιτελοῦν τὰς λατρείας» (Ἐβρ. θ' 6).

β) **Οἱ ὀρθόδοξοι λαϊκοὶ Θεολόγοι:** Στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐκτὸς τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, ἀνεδείχθησαν καὶ *λαϊκοὶ* διδάσκαλοι καὶ σπουδαῖοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ὅπως ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, «ὁ πατέρας τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας» (Meyendorff), ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὕμνογράφος, μεγάλος καὶ οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, ὁ Νικόλαος Καβάσιλας κ.ἄ.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στὴ Β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του, ὅπου ὁμιλεῖ γιὰ τὰ χαρίσματα ποὺ χορηγεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, κάνει διάκριση ἀνάμεσα στοὺς Ἀποστόλους, τοὺς Προφῆτες καὶ τοὺς Διδασκάλους (ιβ' 28). Γιὰ νὰ καταδείξει μάλιστα, ὅτι ἡ διάκριση αὐτὴ δὲν εἶναι θεωρητικὴ, ἀλλὰ μιὰ πραγματικότητα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐρωτᾷ: «Μὴ πάντες Ἀπόστολοι; μὴ πάντες Προφῆται; μὴ πάντες Διδάσκαλοι;» (στίχ. 29).

Τὴν παράδοση τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων καὶ συγγραφέων συνεχίζουν σήμερα οἱ λαϊκοὶ Θεολόγοι, ποὺ διδάσκουν (Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς), σπουδάζουν (φοιτηταὶ) στὶς Θεολογικὲς Σχολὲς καὶ ἀποφοιτοῦν ἀπ' αὐτὲς (πτυχιούχοι). Στὴ Χώρα μας, οἱ πτυχιούχοι λαϊκοὶ θεολόγοι ἀσκοῦν τὸ σημαντικό καὶ εὐαίσθητο ἔργο τῆς κατηχήσεως τῆς νεολαίας στὴ Δημόσια Ἐκπαίδευση, καθὼς καὶ τὸ ἔργο τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, στὶς ἐκκλησιαστικὲς Σχολὲς τῆς Χώρας. Οἱ λαϊκοὶ θεολόγοι, ὡς μὴ χειροτονημένοι, δὲν ἔχουν βέβαια τὸ διὰ τῆς Ἱερωσύνης χορηγούμενο προφητικὸ ἀξίωμα. Ὡστόσο, ἡ θεολογικὴ κλήση καὶ ἡ μακροχρόνια σπουδὴ τοὺς ἀναδεικνύουν διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶπαμε. Μερικοὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν, προικισμένοι μὲ ἀνάλογα πνευματικὰ καὶ διανοητικὰ χαρίσματα, ἐκπροσωποῦν τὴν Ὁρθοδοξία καὶ δίνουν «τὸν λόγον καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας» (Β' Τιμ. β' 15, Ἰωάν. ιη' 37), πρὸς τοὺς ἔξω.

γ) **Οἱ μὴ χαρισματοῦχοι λαϊκοί:** Στὴν ἀρχεγονη Ἐκκλησία, ἐκτὸς τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, ἐφανίσθησαν καὶ μερικὰ ἄλλα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Ἐκάστω δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. Ἰὼ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα. Ἐτέρω δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι, ἄλλω δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι. Ἄλλω δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλω δὲ προφητεία, ἄλλω δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω δὲ

* Στὰ δύο προηγούμενα τεύχη 4 καὶ 5 δημοσιεύθηκε, ἐκ παραδρομῆς, τὸ ἄρθρο Ε' Ὁμάδες Ἐκκλησιαστικῆς Ἐφημερίας, τὸ ὁποῖο ὅμως ἀνήκει στὴ Σειρὰ ποὺ θὰ ἀκολουθήσει τὸ παρόν, μὲ γενικὸ τίτλο «Ποιμαντικὴ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος». Ζητοῦμε τὴν κατανόηση τῶν ἀναγνωστῶν μας.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

562. Στὸν ὕμνο «Φῶς ἰλαρὸν» ὑπάρχει ἡ φράση «ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσίσαις». Μερικοὶ διορθῶνουν τὸ «αἰσίσαις» σὲ «ὀσίσαις», γιατί θεωροῦν τὸ «αἰσίσαις» ὡς λάθος καὶ τὸ «ὀσίσαις» ὀρθό. Πῶς πρέπει νὰ λέγεται; (Ἐρώτηση π. Π.Π.).

Ὁ «ἐπιλύχνιος ὕμνος» ἢ ἡ «ἐπιλύχνιος εὐχαριστία», τὸ «Φῶς ἰλαρὸν», εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτέρους ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ βρίσκεται σὲ λειτουργικὴ χρῆση ἐπὶ χίλια ἑπτακόσια τουλάχιστον χρόνια. Τὴν ἀρχαιότερα μαρτυρία γι' αὐτόν, καὶ ἀπόσπασμα τοῦ κειμένου του, μᾶς τὴν παρέχει ὁ Μέγας Βασίλειος στὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου πραγματεία του (κεφ. 29). Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐπικαλεῖται τὸν ὕμνο αὐτὸν ὡς ἐπιχείρημα γιὰ τὴν ἀνέκαθεν πίστη

τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸν θεωρεῖ «ἀρχαίαν φωνήν», ποὺ ὡς μαρτυρία («διὰ τοῦ χρόνου τὴν ἀρχαιότητα») εἶχε ἰδιαίτερο κύρος. Μαρτυρεῖ δὲ ἐπίσης ὅτι ὁ ὕμνος αὐτὸς ψαλλόταν ἀπὸ τὸν λαό, κατὰ τὴν παράδοση τῶν πατέρων («ἔδοξε τοῖς πατράσιν ἡμῶν»), ὡς εὐχαριστία κατὰ τὴν ὑποδοχὴ τῆς χάριτος «τοῦ ἐσπερινοῦ φωτός», κατὰ τὸ ἀνάμμα δηλαδὴ τῶν λύχνων. Καὶ δὲν γνωρίζουμε μὲν ποιὸς εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου αὐτοῦ καί, φυσικά, οὔτε καὶ τὸν χρόνον τῆς ποιήσεώς του. Οὔτε καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος τὸν γνώριζε («καὶ ὅστις μὲν ὁ πατὴρ τῶν ρημάτων ἐκείνων τῆς ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν»). Ἡ ἀπόδοσή του στὸν μάρτυρα Ἀθηνογένη προήλθε ἀπὸ σύγχυση, ποὺ προκλήθηκε ἀπὸ ἐπιπολαία ἀνάγνωση τοῦ ἴδιου κειμένου

γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ ἐρμηνεῖα γλωσσῶν. Πάντα δὲ ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστω καθὼς βούλεται» (Α' Κορ. ιβ' 7-11).

Γρηγόρα ὁμως τὰ χαρίσματα αὐτὰ ἐξέπεσαν, λόγω προφανῶς κακῆς χρήσεως ἐκ μέρους τῶν χαρισματούχων πιστῶν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος κρίνει αὐστηρὰ καὶ καταδικάζει τὰ φαινόμενα αὐτὰ (βλ. Α' Κορ. ιδ'), διότι, ἀπὸ λειτουργίες τοῦ λόγου, εἶχαν καταστήσει ἑξαλλες, συναισθηματικὲς καὶ ἐκστασιακὲς καταστάσεις, ποὺ ἐθεωροῦντο μάλιστα καὶ ὡς ἐκδηλώσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Σήμερα, παρόμοια φαινόμενα παρατηροῦνται σὲ δύο περιοχές: σὲ αἵρετικὲς παραφυάδες προτεσταντικῶν κοινοτήτων καὶ σὲ περιορισμένο εὐτυχῶς κύκλο ὀρθοδόξων. Σὲ συγκεντρώσεις Πεντηκοστιανῶν λ.χ. ἀρχίζουν ὅλοι μαζὶ νὰ γαυγίζουν σὰν σκύλοι ἢ νὰ βρουχῶνται σὰν λιοντάρια, ἔχοντας τὴν ψευδαἰσθησὴ ὅτι οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς εἶναι ἐνέργειες... τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Οἱ Κουάκεροι, ἐπίσης, στὶς συγκεντρώσεις τους προβαίνουν σὲ διάφορες ἑξαλλες καὶ ὑστερικὲς ἐκδηλώσεις, ἄλλοι φωνάζουν, ἄλλοι ψάλλουν, ἄλλοι χορεύουν, ἄλλοι κλαῖνε, ὅλοι δὲ «τρέμουν» (ἐξ οὗ καὶ Quakers = τρέμοντες) κ.λπ. Ὅλα δὲ αὐτὰ θεωροῦνται ὡς ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...

Σὲ μερικοὺς, ἐπίσης, κύκλους ὀρθοδόξων, γυναῖκες εὐλαβεῖς, ἀλλὰ ἀμαθεῖς ἀσχολοῦνται

μὲ διηγήσεις ἢ ὄνειρα ἢ ὀράματα διαφόρων καὶ καλλιεργοῦν μὴ εἰδικοῦ τύπου θρησκευτικότητας, ποὺ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴ γνήσια παράδοση τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆ θρησκευτικότητος ἀποτρέπει προφανῶς ὁ Παῦλος τὸν Τιμόθεον, ὅταν τοῦ συνιστᾷ νὰ ἀποφεύγει «τοὺς βεβήλους καὶ γραῶδεις μύθους, τὰς ἀπεράντους γενεαλογίας, τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως» κ.λπ. (Α' Τιμ. α' 4, δ' 7, στ' 20. πρβλ. Τίτ. γ' 9).

(Συνεχίζεται)

1. Τὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἐκφράζει πολὺ εὐστοχα ὁ πρῶτος καὶ τόσο γνωστὸς ὕμνος τοῦ Ἀκαθίστου: «Ἀνοῖξω τὸ στόμα μου καὶ πληρωθήσεται πνεύματος καὶ λόγον ἐρεῦξομαι τῇ βασιλίδι Μητρί».

2. Ἡ ἀπαγόρευση, ἐπομένως τοῦ ἀποστόλου Παύλου «αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν» (Α' Κορ. ιδ' 34, βλ. καὶ Α' Τιμ. β' 12) δὲν ὑποκρύπτει φυλετικὴ διάκριση, ἀλλὰ βασίζεται ἀκριβῶς στὴν τάξη τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ γυναῖκες δὲν λαμβάνουν τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης καί, κατὰ συνέπειαν, δὲν ἔχουν τὸ χάρισμα τοῦ θείου λόγου. Ὡστόσο, ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ πολὺ νωρὴς χρησιμοποίησε τὶς γυναῖκες στὸ ἐκτὸς τῆς λατρείας κήρυγμα, στὴ βάπτισμα καὶ χρῆση τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ἱεραποστολὴν (λόγος στὰ ἔθνη).

3. Ἡ β' Εὐχὴ τῆς χειροτονίας Ἐπισκόπου ἀναφέρεται σαφῶς στὸ προφητικὸ χάρισμα τοῦ Ἀρχιερέως: «Σὺ Χριστέ, ποιήσον τοῦτον... ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, φωστῆρα ἐν κόσμῳ».

4. Ἡ β' Εὐχὴ τῆς χειροτονίας Πρεσβυτέρου λέγει σαφῶς ὅτι ὁ βαθμὸς τοῦ πρεσβυτέρου ἀξιώνει τὸν ἱερέα «κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας».

του Μεγάλου Βασιλείου, που άμεσα στην συνέχεια αναφέρεται σε άλλον άρχαιο τριαδικό ύμνο, ποίημα του Ἀθηνογένους, που σαφώς όμως τον αντιδιαστέλλει από το «Φῶς ἰλαρόν»: «εἰ δέ τις καὶ τὸν ὕμνον Ἀθηνογένους ἔγνω, ὃν ὡσπερ τι ἐξιτήριον τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ καταλέλοιπεν... οἶδε καὶ τὴν τῶν μαρτύρων γνώμην...».

Σκοπὸς τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς μας, σὲ γνωστὰ ἄλλως τε θέματα που ἀφοροῦν στὸν ὕμνο «Φῶς ἰλαρόν», δὲν εἶναι νὰ ἐπεκταθοῦμε στὰ ποικίλα προβλήματα που συνδέονται μ' αὐτόν, μὲ τὰ ὁποῖα εἰδικῶς ἢ παρεμπιπτόντως ἔχουν ἀσχοληθεῖ πολλοὶ καὶ σοφοὶ ἄνθρωποι. Θέλουμε ὅμως νὰ καταστῆ αὐτονόητο ὅτι ἓνας τόσο παλαιὸς ὕμνος, που ἤδη γιὰ τὸν Μέγα Βασίλειο ἦταν «ἀρχαία φωνή», που ἤδη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος ἦταν γνωστὸς εὐρύτατα ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ που ἀπὸ τότε βρισκόταν σὲ καθημερινὴ λειτουργικὴ καὶ ἐξωλειτουργικὴ, ὅπως φαίνεται, χρῆση, ἦταν ἐπόμενο, κατὰ τὴν χρῆση, τὴν ἀντιγραφὴ, τὶς μεταφράσεις (ὑπάρχουν μεταφράσεις σ' ὅλες τὶς ἀρχαῖες γλώσσες), τὴν ἀπὸ στήθους ἀπαγγελία καὶ γιὰ ἄλλους λόγους, νὰ ὑποστῆ φθορὰς καὶ διορθώσεις. Στους δεκαεπτὰ αὐτοὺς αἰῶνες ἀντιγράφηκε καὶ ψάλλθηκε ἢ ἀπαγγέλλθηκε μυριάδες φορὰς καὶ ἦταν φυσικὸ ἢ μακρὰ του αὐτῆ ἱστορία νὰ ἀφήσει τὰ ἴχνη της στὸ κείμενό του, ὅσο σύντομο κι ἂν εἶναι αὐτό, μέχρις ὅτου μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς τυπογραφίας ἐπῆλθε ἡ παγίωση τοῦ κειμένου στὴν μορφή που μᾶς τὸ παρέδιδαν τὰ χειρόγραφα που εἶχαν ὑπ' ὄψη τους οἱ πρῶτοι ἐκδότες. Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ ὅλα τὰ λειτουργικὰ καὶ ὑμνογραφικὰ μας κείμενα. Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι οἱ ἐπιλογὲς ἐκείνες τῶν πρῶτων ἐκδοτῶν ἦταν οἱ καλλίτερες, μὲ τὰ μέσα μάλιστα καὶ τὶς δυνατότητες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὶς πρακτικὲς ἐπιδιώξεις τῶν ἐκδόσεων, δημιούργησαν ὅμως μιὰ σταθερὴ νέα παράδοση κειμένου, ἀπὸ τὴν ὁποῖα στὸ ἐξῆς δὲν ἦταν εὐκόλη καὶ δυνατὴ ἡ ἀπομάκρυνση. Αὐτὰ τὰ γράφουμε, γιὰ τὴν θὰ μᾶς χρειασθοῦν καὶ σὲ ἄλλα ἐρωτήματα, που ἀφοροῦν σὲ θέματα κριτικῆς τοῦ κειμένου εὐχῶν ἢ ὕμνων.

Ἦδη τὸ κείμενο που παραθέτει ὁ Μέγας Βασίλειος στὸ «Περὶ ἁγίου Πνεύματος», καίτοι εἶναι μόλις ἓνας ἢ δύο στίχοι τοῦ ὕμνου, ἔχει τρεῖς τέτοιες φθορὰς ἢ παραλλαγές. Ἐκεῖνος γράφει: «αἰνοῦμεν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα θεοῦ». Τὸ σημερινὸ κείμενο εἶναι: «ὑμνοῦμεν (ἀντὶ «αἰνοῦμεν») Πατέρα (παραλείπεται τὸ «καί»), Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα Θεὸν (τὸ «θεοῦ» προφανῶς διορθώθηκε ἀργότερα σὲ «Θεὸν» γιὰ νὰ ἐκφράζει

σαφέστερα ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ τὴν περὶ θεότητος τοῦ ἁγίου Πνεύματος πίστη καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν τυχόν παρεξηγήσεις)». Δὲν εἶναι ὅμως μόνο οἱ τρεῖς αὐτὲς διαφορετικὲς γραφές που ἀπαντοῦν στὸν ὕμνο αὐτόν, που σημειωτέον σώζεται σὲ πάρα πολλὰ χειρόγραφα καὶ ἀρχαῖες, ὅπως ἤδη εἶπαμε, μεταφράσεις. Τὶς σημειώνουμε γιὰ νὰ φανεῖ που μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει ἡ ἐσπευσμένη καὶ ἀκριτὴ υἰοθέτηση ὅλων αὐτῶν τῶν παραλλαγῶν καὶ πόση ἀναστάτωση μπορεῖ νὰ προκαλέσει στὰ λειτουργικὰ κείμενα. Μόνο σὲ περιπτώσεις ἀποδεδειγμένων σφαλμάτων καὶ μετὰ ἀπὸ ἐπισταμένη κριτικὴ ἔρευνα καὶ κατοχύρωση ἀπὸ δόκιμα χειρόγραφα καὶ ἄλλες πηγές ἔχουν λόγο τέτοιες διορθώσεις. Γιὰ παράδειγμα ἀναφέρουμε τὸ «ἀνεξάρτητον» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ἀνεξάρνητον» στὴν εὐχὴ τῆς ὀγδόης ἡμέρας, τὸ «τὴν βιοτικὴν» ἀντὶ «νῦν βιοτικὴν» στὸν χερουβικὸ ὕμνο, τὸ «σοὶ προσφέρουμεν» ἀντὶ «σοὶ προσφέροντες» τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς τῶν λειτουργιῶν μας, ἀλλὰ καὶ τὰ «ἐκύησε» ἀντὶ «ἐκίσσησε» τοῦ ν' ψαλμοῦ, «κακῶς πλεόντων» ἀντὶ «καλῶς πλεόντων» στὸ «Εὐξώμεθα...», «ὑπὴντησας τῷ θανάτῳ» ἀντὶ «τῇ παρθένῳ» τοῦ ἀναστασίμου ἀπολυτικίου τοῦ πλ. β' ἤχου, «σχῆμα» ἀντὶ «πρόσχημα» στὴν εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας τῶν ἁγιασμῶν, «Ἡ Παρθένος Δέσποινα» ἀντὶ «Ἡ Παρθένος σήμερον» τοῦ προεορτίου κοντακίου τῶν Χριστουγέννων, «καθ' ἐκάστην» ἀντὶ «κατὰ νύκτα» τοῦ «Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι...» τοῦ ὄρθρου, «ὑποδεξάμενοι» ἀντὶ «ὑποδεξόμενοι» τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, ἀντίστοιχα στὶς ἀπαντήσεις στὶς ὑπ' ἀριθμ. 12, 199, 200, 13, 100, 198, 397, 512, 533 καὶ 550 ἐρωτήσεις.

(Συνεχίζεται)

*Ἀνδρέα Θεοδώρου,
Ὁμοτ. Καθηγ. Πανεπιστημίου
Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ,
θεολογικὸ σχόλιο*

Ἀθήνα 1996, σχῆμα 12X17, σσ. 56.

Ἡ «Δοξολογία», ὕμνος στὸν Τριαδικὸ Θεό, που ψάλλεται στὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου καὶ σὲ ἄλλες Ἀκολουθίες καὶ περιστάσεις, εἶναι ἰδιαίτερα γνωστὴ καὶ ἀγαπητὴ ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς. Ἐμβάθυνση στὸ πνευματικὸ νόημα τῆς Δοξολογίας ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου, μὲ τὴν κατὰ στίχο ἐρμηνεῖα καὶ τὸ σχολιασμό του.

Η ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΔΕΝ... ΑΡΚΕΙ

Φάρμακα ἢ ὁδήγηση;

Τοῦ κ. **Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**, Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Μετὰ τίς θλιβερὲς διαπιστώσεις τίς σχετικὲς μὲ τὰ τροχαῖα ἀτυχήματα στὴ χώρα μας ποὺ καταγράψαμε στὸ περασμένο ἄρθρο, καὶ ἐπειδὴ ὅπως ὑποστηρίζαμε ἢ πρόληψη εἶναι θεραπευτικὴ, συνεχίζουμε σήμερα μὲ μιὰ ἄλλη αἰτία, ποὺ ἂν προσεχτεῖ, ἀσφαλῶς θὰ βοηθήσει στὴν ἀποφυγὴ τους. Ἡ ὀρθὴ καὶ ὑπεύθυνη ἐνημέρωση τῶν ἱερέων μας τοὺς καθιστᾷ πολύτιμους παράγοντες γιὰ τὴν ὑγεία τῶν συνανθρώπων μας καὶ «πορθμεῖς» σωτηριωδῶν συνεπειῶν γιὰ τὴ ζωὴ τους. Δὲν εἶναι ἀνάγκη κάποια στιγμή ν' ἀναφωνήσουμε καὶ μεῖς, «ποῦ εἶν' ἡ Ζωὴ ποὺ τὴ σπαταλήσαμε ζώντας» (Τ.Σ. Ἐλιοτ) καὶ νὰ δώσουμε λόγο γι' αὐτήν. Μποροῦμε πολλὰ νὰ κάνουμε προειδοποιώντας καὶ ἐνημερώνοντας.

Γιὰ τὴν ἐνημέρωση αὐτὴ ὀφείλουμε πολλὰς χάριτες στὴν ὁμάδα «Υπαρκτῆς Ἱατρικῆς» ποὺ διευθύνει ὁ ἀναπληρωτὴς καθηγητὴς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννης Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος διδάσκει καὶ τὸ σχετικὸ μάθημα. Ἐρευνητικὰ στοιχεῖα τῆς Ὀμάδος μελέτησε ἡ ἀποσπασμένη στὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας (Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαποιμάνσεως) τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου, θεολόγος καὶ κοινωνικὴ λειτουργός, κ. Εὐτυχία Γιαννουλάκη, ἡ ὁποία συνεργάστηκε μὲ τὴν Ὀμάδα στὴ σύνταξη τοῦ κειμένου ποὺ ἀκολουθεῖ. Ἄς τὸ προσέξουμε ιδιαίτερα.

Α. Μ. Σταυρόπουλος

Συνήθεις παράγοντες ἀτυχημάτων

Μέσα στὴν Ἐκκλησία ἡ ζωὴ ἐκλαμβάνεται ὡς πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἀξιώματος εἶναι ἡ καταβολὴ κάθε προσπάθειας γιὰ τὴ διασφάλιση τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τοῦ διπλανοῦ μας. Ἡ Κοινωνικὴ Διακονία ἔχει νὰ ἀποδώσει λόγο καὶ προτάσεις ἐπίλυσης σύγχρονων προβλημάτων ποὺ μαστίζουν τὴν κοινωνία. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ τροχαῖα δυστυχήματα. Ἐδῶ προσπαθοῦμε νὰ προσεγγίσουμε ὀρισμένες προβλέψιμες αἰτίες οἱ ὁποῖες ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὴν ὑγεία τοῦ ὁδηγοῦ, καθὼς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν διαταραχῶν τῆς ὑγείας αὐτῆς. Ἴσως εἶναι στὴ διάκριση τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἂν θέτει σὲ κίνδυνο τὴ ζωὴ του, ὅμως εἶναι ἀδιανόητο ἢ ἀπεριοσκεψία του νὰ θέτει σὲ κίνδυνο τὴ ζωὴ τοῦ συνανθρώπου του.

Εἶθισται κάθε Σαββατοκύριακο ἢ μετὰ ἀπὸ ἡμέρες ἀργίας, παρᾶλληλα μὲ τὸν (καθιερωμένο πιά) δημοσιογραφικὸ ἀπολογισμὸ τῶν θυμάτων τῆς ἀσφάλτου, νὰ ἐπαναλαμβάνονται στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης ἀπὸ εἰδικούς (καὶ μὴ) καὶ νὰ ἐπισημαίνονται, ὡς αἰτία τῆς τραγωδίας αὐτῆς, παράγοντες ὅπως:

- Ἡ ἀπροσεξία καὶ κακὴ ὀδικὴ συμπεριφορὰ τῶν ὁδηγῶν.
- Ἡ ὑπερβολικὴ ταχύτητα.
- Ἡ χρῆση ἀλκοόλ.
- Ἡ μὴ τήρηση τῶν ἀπλῶν κανόνων ἀσφαλείας (ζώνη - κράνος).
- Ἡ κακὴ κατάσταση τοῦ ὀδικοῦ δικτύου.

Ὅλοι οἱ παραπάνω παράγοντες εἶναι πράγματι ὑπαρκτοί. Βέβαια, μὲ τὸν ἓνα ἢ μὲ τὸν ἄλλο τρόπο, τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ ἀνάγεται τελικὰ στὴν κοινωνικὴ τοποθέτηση τοῦ ἀτόμου, τὸ ὁποῖο εἶτε ὡς ὁδηγὸς ἀγνοεῖ τὸν ἄλλο στὸ ὁδόστρωμα (ἂν πράττει ἔτσι καὶ στὴν ὑπόλοιπὴ ζωὴ του γιὰτὶ νὰ εἶναι διαφορετικὸς πῶς ἀπὸ τὸ τιμόνι;), εἶτε ὡς συνδαιτημόνας ἀρνεῖται νὰ στερηθεῖ τὴν ἀπόλαυση τοῦ ποτοῦ μπροστὰ στὴν πιθανότητα διακινδύνευσης ζωῶν, εἶτε ὡς τεχνίτης ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ ἂν ἡ παράλειψη ἢ κακοτεχνία του στὸ ὁδόστρωμα ἀποτελέσει αἰτία ἀπώλειας ἀνθρώπων. Ὅλα αὐτὰ εἶναι πολυσυζητημένα, καὶ λίγο ὡς πολὺ γνωστὰ σὲ ὅλους.

Ὅσο, ἓνας παράγοντας ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα μελετηθεῖ ἐπαρκῶς, ἴσως καὶ λόγῳ τῶν μεθοδολογικῶν προβλημάτων ποὺ παρουσιάζονται στὴν τεκμηρίωση αἰτιολογικῆς συσχέτισης, εἶναι ἡ ἐπίδραση τῶν φαρμακευτικῶν οὐσιῶν στὴν ἱκανότητα ὁδήγησης. Ἐλάχιστος κόσμος ὄχι ἀπλῶς γνωρίζει, οὔτε κἂν υποψιάζεται ὅτι τὰ φάρμακα ποὺ τόσο ἀπλόχερα συνταγογραφεῖ ὁ γιατρὸς καὶ συχνὰ ἀγοράζει ὁ ἴδιος μὲ δική του πρωτοβουλία, εἶναι σὲ θέση νὰ ἐπηρεάσουν ἀρνητικὰ τὴν ἱκανότητα ὁδήγησης. Γιὰ νὰ δοθεῖ μιὰ ἰδέα γιὰ τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος, ἡ Γερμανικὴ Λέσχη Αὐτοκινήτου (ADAC) ὑπολογίζει ὅτι στὸ 20% τῶν τροχαίων ἀτυχημάτων στὴ Γερμανία συμμετέχει ὡς αἰτιολογικὸς παράγοντας ἡ μειωμένη ἱκανότητα τοῦ ὁδηγοῦ λόγῳ χρῆσης φαρμακευτικῶν οὐσιῶν!

Ποιὲς εἶναι οἱ διαταραχὲς ἀπὸ φάρμακα ποὺ μειώνουν τὴν ἱκανότητα ὁδήγησης;

Τὸ ἐρώτημα θὰ μπορούσε νὰ τεθεῖ καὶ ὡς ἐξῆς:

Πώς θα καταλάβει ένας οδηγός ότι ένα φάρμακο επιδρά επάνω του αρνητικά σε σημείο τόσο σοβαρό ώστε να προδιαθέτει την πρόκληση ατυχήματος;

Η αλήθεια είναι ότι τις περισσότερες φορές ΔΕΝ θα το καταλάβει. Οί περισσότερες διαταραχές εμφανίζονται ύπουλα, χωρίς τυμπανοκρουσίες, αλλά ή επίδρασή τους θα φανεί την πιο ακατάλληλη στιγμή, όταν δηλαδή ως οδηγός θα κληθεί να αποδώσει το μέγιστο της ταχύτητας αντίδρασης και των ικανοτήτων του μπροστά στο πρόσωπο. Για το λόγο αυτό θα πρέπει εκ των προτέρων να έχει υπόψη του τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες από το φάρμακο, και να ρυθμίσει κατά το διάστημα λήψης του τις δραστηριοτητές του ανάλογα.

Σε αρκετά φάρμακα υπάρχει στις οδηγίες χρήσης τους ειδική προειδοποίηση σχετικά με τους κινδύνους από τη λήψη του φαρμάκου από οδηγούς και χειριστές επικίνδυνων μηχανημάτων. Όσοσο, σε μελέτη που έγινε από το τμήμα Κοινωνικής Φαρμακολογίας της Ιατρικής Σχολής με υπεύθυνο καθηγητή τον κ. Γεώργιο Παπαδόπουλο, ο οποίος διέθεσε τα παρόντα στοιχεία, διαπιστώθηκε ότι τέτοια σαφής προειδοποίηση υπάρχει μόνο στο 10% των φαρμάκων, που σύμφωνα με τις αναγραφόμενες ανεπιθύμητες ενέργειες μπορούν να επιδράσουν αρνητικά στην ικανότητα οδήγησης. Συνεπώς δεν είναι αρκετό να επαφίεται κανείς μόνο στο αν υπάρχει προειδοποίηση ή όχι, αλλά να ενημερώνεται ο ίδιος ενεργητικά για τις πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες του φαρμάκου, ρωτώντας το γιατρό του και διαβάζοντας τις οδηγίες χρήσης.

Ίδιαίτερα θα πρέπει να προσεχθούν ανεπιθύμητες ενέργειες οι οποίες:

- *Μειώνουν τις αισθήσεις* και συνεπώς παρεμποδίζουν την όρθη αντίληψη του περιβάλλοντος. Τέτοιες είναι όσες προκαλούν αδυναμία προσαρμογής του ματιού στο σκοτάδι («μύση») ή ευαισθησία θάμβωσης στο φως («μυδρίαση»), όσες μειώνουν το οπτικό πεδίο και την όξυτητα όρασης, μειώνουν την ακοή, προκαλούν έμβοές, διαταράσσουν την ικανότητα ισορροπίας.

- *Μειώνουν το επίπεδο συνείδησης*. Πρόκειται για βαρύτερη κατηγορία παρενεργειών, οι οποίες στη χειρότερη τους μορφή μπορεί να οδηγήσουν ακόμα και σε πλήρη απώλεια αισθήσεων (κόμα). Τέτοιες είναι όσες επιδρούν στο κυκλοφορικό σύστημα (π.χ. υπόταση, επικίνδυνες καρδιακές αρρυθμίες), στον εγκέφαλο (π.χ. εγκεφαλικό οίδημα), μειώνουν την παροχή οξυγόνου στο σώμα (π.χ. καταστολή αναπνοής, κρίση άσθματος) κ.λπ.

- *Μεταβάλλουν τις πνευματικές λειτουργίες*. Οί διαταραχές αυτές μπορεί να εκδηλώνονται ως μείωση αντίληψης, αδυναμία συγκέντρωσης, μείωση κριτικής ικανότητας, μείωση ταχύτητας αντίδρασης (πολύ επικίνδυνο διότι δεν το αντιλαμβάνεται κανείς αν δεν

βρεθεί σε δύσκολη κατάσταση, όποτε είναι πια αργά), άμνησία κ.λπ.

- *Μεταβάλλουν το χαρακτήρα* (ψυχικές επιδράσεις). Όρισμένα φάρμακα είναι δυνατό να διαταράξουν την ισορροπία όρμων / αναστολών (π.χ. επιθετικότητα, βιαιότητα), να διαταράξουν την συγκινησιακή κατάσταση του ατόμου, να προκαλέσουν κατάθλιψη, συναισθηματική αστάθεια κ.λπ.

Κατηγορίες φαρμάκων οι οποίες αποδεδειγμένα μπορούν να μειώσουν την ικανότητα οδήγησης:

Χωρίς να σημαίνει ότι οι υπόλοιπες κατηγορίες φαρμάκων είναι άθώες, ως κατεξοχήν επικίνδυνες φαρμακευτικές ουσίες έχουν διεθνώς αναγνωρισθεί οι εξής:

- *Αναλγητικά - αντιφλεγμονώδη - αντιπυρετικά.*
- *Αντιεπιληπτικά.*
- *Αντιισταμινικά (αντιαλλεργικά) και Αντιεμετικά.*
- *Ψυχοφάρμακα* (πολύ επικίνδυνα, είτε έχουν διεγερτική, είτε κατασταλτική δράση).

- *Υπνωτικά.*

- *Αντιπαρκινσονικά.*

- *Αντιυπερτασικά.*

- *Κεντρικά δρώντα μυοχαλαρωτικά.*

- *Τοπικά αναισθητικά*, τουλάχιστον για 48 ώρες μετά την τοπική αναισθησία (π.χ. οδοντιατρικές πράξεις, μικροεπεμβάσεις κ.λπ.).

- *Ινσουλίνες και αντιδιαβητικά από το στόμα*. Και μόνο ή ύπαρξη της νόσου του διαβήτη αποτελεί από μόνη της παράγοντα κινδύνου. Όποσδήποτε θα πρέπει να απέχει ο ασθενής ολοκληρωτικά από την οδήγηση σε φάση ρύθμισης του διαβήτη, σε περιόδους μεγάλων διακυμάνσεων του σακχάρου στο αίμα και σε κάθε αλλαγή της φαρμακευτικής αγωγής (αυθαίρετες μεταβολές των φαρμάκων και των συνηθειών διαίτας με την ευκαιρία ενός ταξιδιού απαγορεύονται αυστηρά). Ο ασθενής είναι υποχρεωμένος να απαιτήσει πλήρη ενημέρωση από το γιατρό του για τα συμπτώματα μιάς πιθανής υπογλυκαιμίας, καθώς και πώς μπορεί να την προλάβει, να την αντιληφθεί εγκαίρα και να την αντιμετωπίσει άμεσα.

Για όλα αυτά τα φάρμακα θα πρέπει να έχει κανείς υπόψη του ότι ή άλληεπίδραση με το αλκοόλ καθιστά την αντίδραση του οργανισμού πολλαπλάσια της μη συνδυασμένης λήψης. Άκόμα και ελάχιστες ποσότητες αλκοόλ σε συνδυασμό π.χ. με αναλγητικά προκαλούν βαρύτερο αθροιστικό κατασταλτικό αποτέλεσμα.

Άσφαλώς, πέρα από την οδήγηση, το πόσο βαριές είναι οι συνέπειες από τις ανεπιθύμητες ενέργειες ενός φαρμάκου εξαρτάται και από τη δραστηριότητα της στιγμής. Για μιά μητέρα που μεταφέρει το καρτσάκι με το μωρό της στο κέντρο της πόλης ή για έναν ποδηλάτη ή για έναν πεζο που διασχίζουν

Τιμή στον πολύτεκνο ιερέα*

Του Πανος. Ἀρχιμ. κ. Ἡλία Μαστρογιαννόπουλου

Καὶ ἐρχόμαστε στὸ Πόρισμα τῆς Βουλῆς γιὰ τὸ Δημογραφικὸ (10.2.1993). Ὑπὸ τὴν πίεση τῆς τραγικῆς πραγματικότητας, τῶν δημογράφων (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ εἰδικοί καὶ δραστήριοι Καθηγητὲς Νικόλαος Πολύζος καὶ Γεώργιος Τζιαφέτας, († 1993), ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων συνέστησε γιὰ πρώτη φορὰ «Διακομματικὴ Κοινοβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν μελέτη τοῦ Δημογραφικοῦ Προβλήματος τῆς Χώρας καὶ διατύπωση προτάσεων γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισή του» (Ἀπόφ. 6355/410/25.10.91). Ἡ Ἐπιτροπὴ, στὴν ὁποία μετεῖχαν 23 βουλευτὲς, ἐνῶ συμμετεῖχαν καὶ 15 ἐξωκοινοβουλευτικοὶ εἰδικοί ἐπιστήμονες καὶ ἐκπρόσωποι διαφόρων φορέων, ἐπραγματοποίησε 12 συνεδριάσεις καὶ στὶς 10 Φεβρουαρίου 1993 κατέθεσε τὸ τεκμηριωμένο Πόρισμά της, ποῦ ἐγίνε ὁμόφωνα δεκτό. Μάλιστα κυκλοφορήθηκε καὶ σὲ ἰδιαίτερο τεῦχος τῶν 80 σελίδων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες οἱ πρῶτες μισὲς ἀποτελοῦν τὸ κείμενο τοῦ Πορίσματος καὶ οἱ ὑπόλοιπες τὰ «Γραφήματα Πινάκων» στατιστικῶν καὶ ἄλλων στοιχείων. Χωρὶς ὑπερβο-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 71 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

πολυσύχναστες λεωφόρους, μιὰ στιγμιαία ἔστω ἀπώλεια τῆς προσοχῆς ἢ τῆς ἰκανότητας ἀντίδρασης ἀρκοῦν γιὰ νὰ ἔχουν μοιραῖο ἀποτέλεσμα.

Τί καλεῖται νὰ κάνει ὁ καθένας προσωπικὰ

Τὰ φάρμακα εἶναι δραστικὲς οὐσίες ποῦ μεταβάλλουν τὶς ιδιότητες τοῦ ὄργανισμοῦ ποῦ τὰ λαμβάνει, καὶ χρησιμοποιοῦνται μόνο ὅταν οἱ ὠφέλειες ἀπὸ αὐτὲς τὶς δράσεις ἀναμένεται νὰ ξεπεράσουν τὶς πιθανὲς βλάβες. Δὲν εἶναι παιχνίδια μὲ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ πειραματίζεται ὁ καθένας. Τὴν εὐθύνη ἐπιλογῆς ἢ μὴ ἐνὸς φαρμάκου ἔχει ἀσφαλῶς μόνο ὁ θεράπων γιατρός. Αὐτὸ ποῦ μπορεῖ νὰ κάνει ὁ ἀσθενὴς εἶναι ἀφενὸς νὰ μὴ πιέξει γιὰ συνταγογράφηση ὅταν αὐτὴ δὲν χρειάζεται καὶ ἀφετέρου νὰ ἀπαιτεῖ ἐνημέρωση γιὰ τὶς πιθανὲς ἀνεπιθύμητες ἐνέργειες, λαμβάνοντας παράλληλα τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅσον ἀφορᾷ τὶς καθημερινὲς δραστηριότητές του, ὥστε, στὴν περίπτωσή ποῦ ἐμφανιστοῦν, νὰ ἔχουν τὶς λιγότερες δυνατὲς ἐπιπτώσεις.

Ἡ προάσπιση τῆς ζωῆς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν εἶναι κάτι ἀφηρημένο καὶ θεωρητικό. Γίνεται πράξη μὲσω προσωπικῆς δράσης καὶ συμπεριφορᾶς. Ὅσα προτάθηκαν ἐδῶ, ἐὰν τηρηθοῦν, εἶναι καὶ αὐτὰ μιὰ μορφή πράξης πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή.

λή, τὸ Πόρισμα αὐτὸ γιὰ τὸ Δημογραφικὸ εἶναι ἓνα ἱστορικὸ καὶ μνημειώδες κείμενο.

Ἄλλὰ ποιὸς θὰ τὸ περιμένει; Σὰν νὰ ἦταν... μνημεῖο μαρμαρίνο ἢ χάλκινο, κεῖται καὶ κατὰκειται ἢ ὀρθότερα ὑπόκειται θαμμένο σὲ κάποια συρτάρια.

Ἡ δημογραφικὴ πτώση φαίνεται ἰδιαίτερα στὰ σχολεῖα. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι συγκλονιστικοί. 180 σχολεῖα κλείνουν κάθε χρόνο ἀπὸ ἔλλειψη μαθητῶν. 433 τάξεις καταργήθηκαν τὸ 1994-95. 34.413 λιγότεροι ἦσαν οἱ μαθηταὶ τῶν δημοτικῶν τὸ 1994-95. Κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία μόνο οἱ μαθηταὶ τῆς πρῶτης δημοτικῆς μειώθηκαν κατὰ 40.000.

Ἀντίστοιχα ὁ πληθυσμὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων μειώθηκε τὴν τελευταία πενταετία κατὰ 16,7%, τῶν γυμνασίων κατὰ τὸ 9,8%, τῶν Λυκείων κατὰ 20%. (Ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες «Νέα», «Ἐστία», «Ὁρθόδοξος Τύπος» τοῦ φθινοπώρου 1997).

Συνολικὰ μέσα στὰ δέκα τελευταία χρόνια εἴχαμε 220.000 λιγότερους μαθητὰς («Καθημερινή» 19.9.1997).

Χαρακτηριστικὸ ἦταν κατὰ τὸ περσινὸ ἔτος τὸ σχετικὸ βιβλίον τῆς βουλευτοῦ Φάνης Πάλλη - Πετραλιά μὲ τὸν τραγικὸ τίτλο «Ἡ ἀτεκνὴ χώρα - Δημογραφικὴ ἐξέλιξη, προοπτικὲς».

Μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ εἶναι δικαιολογημένο τὸ ἔντονο ἐρώτημα ἐνὸς σοβαροῦ περιοδικοῦ τὸν περασμένο Νοέμβριο: «Γιατί μπροστὰ στὸ μαζικὸ ἔγκλημα τῆς γενοκτονίας τῶν Ἑλλήνων, μπροστὰ στὸ φάσμα ἐξαφανίσεως τοῦ Ἑλληνοῦ καὶ στὴ διάλυση τῆς οἰκογενείας καὶ προπαντὸς μπροστὰ στὴ σαφὴ καταπάτηση τοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς σὲ τριακόσιες ἕως τετρακόσιες χιλιάδες ἀθῶα βρέφη, γιατί τόσα μοναστήρια καὶ τόσοι κληρικοὶ δὲν ξεσηκώνονται; Γιατί δὲν ὑψώνουν μαῦρες σημαῖες γιὰ τὸ πασιφανέστατο ἔγκλημα καταπατήσεως ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅπως εἶναι οἱ ἐκτρώσεις;».

* * *

Γιὰ τὸ πελώριο αὐτὸ θέμα τί θὰ γίνε; Ποιὰ εἶναι ἡ θεραπεία; Ποιὸ εἶναι τὸ δέον καὶ τὸ χρέος μας γιὰ μιὰ ἀνάκαμψη, ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι πολυδιάστατη, ἰδίως στὴν τόσο κρίσιμη ἐποχὴ μας;

α) Χρειάζεται κατάλληλη νομοθεσία καὶ κρατικὴ μέριμνα γιὰ ἐπαρκῆ οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα, χορήγηση ἀδειῶν μὲ ἀποδοχὲς στὶς πολύτεκνες μητέρες, ἐξασφάλιση οἰκογενειακῆς στέγης μὲ δωρεὰν κατοικίες σὲ πολυτέκνους.

Στὶς εὐρωπαϊκὲς χώρες καὶ μάλιστα στὴ Γαλ-

λία, τὴ Γερμανία, τὸ Βέλγιο κ.ἄ. τὸ μηνιαῖο παιδικὸ ἐπίδομα, ποῦ χορηγεῖται ἤδη γιὰ τὸ 1ο καὶ 2ο παιδὶ καὶ ἀπὸ τὸ 1960, εἶναι κατὰ μέσο ὄρο 42.000 δρχ. γιὰ καθένα ἀπὸ τὰ 4 παιδιὰ. (Γερμανία: 1ο = 32.000, 2ο = 32.000, 3ο = 48.000, 4ο, 5ο καὶ ἐξῆς = 56.000, κατὰ αὐξητικὴ κλίμακα, ἐνῶ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα εὐνοϊκὰ μέτρα).

Οἱ Γάλλοι διαθέτουν σχεδὸν τὸ 1/4 τῶν κοινωνικῶν παροχῶν τους γιὰ οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα. Ὅταν ἡ Γαλλία ἀντιμετώπισε σοβαρὸ πρόβλημα μὲ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀποίκων ποῦ εἶχαν μαζευθῆ στὸ Παρίσι ἀπὸ τὴν Ἀλγερία, τὴν Τύνιδα καὶ τὸ Μαρόκο, δημιουργώντας ἀδιέξοδα ἀνεργίας, στέρξης, ἀποζημιώσεων, εἶπε ὁ Ντὲ Γκὼλ: «Ἡ Γαλλία δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πωλήτριες καὶ ἐργάτριες, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ μητέρες. Ὅποια Γαλλίδα χάριν τῶν παιδιῶν τῆς πάψει νὰ ἐργάζεται, θὰ παίρνει 15-20 ἡμερομίσθια τὸ μῆνα ὡς ἐπίδομα μητέρας» (Ζωὴ 25.12.97).

β) Φυσικὰ δὲν ἀρκεῖ ἡ κρατικὴ μέριμνα. Ἐκ παραλλήλου χρειάζεται ἀπαραιτήτως κατάλληλη διαφώτιση γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα, οὐσιαστικῆ, συστηματικῆ, συνεχῆς. Διαφώτιση γιὰ τὴ μεγάλη δωρεὰ καὶ ἰδιαίτερη εὐλογία ποῦ ἀποτελεῖ ἡ πολυτεκνία. Ὅτι εἶναι συνέχιση τῆς δημιουργίας καὶ συνδημιουργία, πραγμάτωση θεϊκῆς ἐντολῆς καὶ ἀξιοποίηση θεϊκῆς πνοῆς. Καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ μέγα ἔργον ἀπαιτεῖ βεβαίως κόπο καὶ μόχθο, ἀλλὰ ἐδῶ βοηθεῖ καὶ ἐμπνέει καὶ ζωογονεῖ ὁ θεῖος παράγων, ὁ παντοδύναμος μοχλὸς τῆς πίστεως, ὁ ὁποῖος δύναται «καὶ ὄρη μεθιστάνειν». Καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος τελειοῦται καὶ πραγματώνει τὸν προορισμὸ του. Ὅχι μὲ τὴν ἐγωιστικὴ στατικότητα τῆς ὀλιγότεκνης μειοδοσίας, ἀλλὰ μὲ τὸ ἄλμα τοῦ ἀγῶνος, μὲ τὴν ὑπέρβαση, τὸ ξεπέραςμα τῆς σχετικοκρατίας, ποῦ τὸ χαρίζει ἡ Πίστις. Γιατὶ σὲ ἄλλους τομεῖς (ἐπιστημονικούς, τεχνολογικούς, πλανητικούς, διαστημικούς) κάνουμε ἄλματα τεράστια καὶ ἐπιδιώκουμε στόχους ὑψηλοὺς καὶ δυσπρόσιτους, ἐνῶ σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸ στόχο, ποῦ εἶναι πρωταρχικῆς καὶ θεμελιακῆς σημασίας, μένουμε τόσο πτωχοί, ὑποτονικοί, ἀδρανεῖς καὶ πρωτόγονοι;

Βεβαίως στὴν πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ ἀθλήματος χρειάζεται καὶ κάποια οικονομικὴ αὐτοσυγκράτηση, ἕνα λογικὸ φρένο στὶς αὐξανόμενες καὶ ἀσταμάτητες νέες ἀνάγκες. Ὅπως λέει πολὺ σοφὰ ἡ Γραφή διὰ τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου, «ἔστι πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκειάς» (Α' Τιμ. 6,5). Χρειάζεται ὅπωςδήποτε ἡ οικονομικὴ βοήθεια τοῦ κράτους καὶ τῶν ἄλλων φορέων, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται καὶ ἕνα δικό μας συμμαζέμα.

Γιὰ μιὰ γενικότερη διαφώτιση καλὸ εἶναι νὰ ἀναφέρονται μερικὰ παραδείγματα, παλαιότερα

καὶ νεώτερα. Ἔτσι κορυφαῖοι μεγάλοι ἄνδρες προῆλθαν ἀπὸ πολύτεκνες οἰκογένειες: ὁ Ρ. Μπούλε, πατέρας τῆς ἀναλυτικῆς χημείας, ἦταν τὸ 14ο παιδί, ὁ φυσιοδίφης Λαμάρκ τὸ 11ο, ὁ φυσικὸς Σίμενς ἀνῆκε σὲ οἰκογένεια μὲ 14 παιδιὰ, ὁ φιλόσοφος Κάντ σὲ οἰκογένεια μὲ ἑννέα παιδιὰ, ὁ Γ. Σ. Μπάχ ἦταν τὸ ὄγδοο παιδί, ἐνῶ αὐτὸς ἀπέκτησε ὑπερδιπλάσια παιδιὰ, ποῦ ἀναδείχθηκαν ἐπίσης μεγάλοι μουσουργοί, ὁ ὁμοῖός του Χαίντελ ἦταν τὸ 10ο παιδί, ὁ Μότσαρτ τὸ 7ο, ὁ Σούμαν τὸ 5ο, ὁ Βάγκνερ τὸ 9ο, ὁ Βέμπερ τὸ 9ο, ὁ Χάινδν ἀνῆκε σὲ οἰκογένεια 12 παιδιῶν, ὁ Σούμπερτ σὲ οἰκογένεια δεκατεσσάρων, ὁ Βενιαμὴν Φραγκλίνος ἦταν τὸ 16ο.

Πρὸ ἐτῶν εἶχαμε κάνει μαζὶ μὲ τὸν μακαρίτη καθηγητὴ τῆς ἀστρονομίας Δημήτριο Κωτσάκη μιὰ ἔρευνα ἀνάμεσα σὲ Εὐρωπαίους ἀξιόλογους ἐπιστήμονες, ποῦ ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν πολύτεκνοι. Θὰ πῆτε, τί λέει αὐτό; Λέει, ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ «περνάει» καὶ σήμερα, δὲν εἶναι ἀναχρονιστικὸ καὶ πεπαλαιωμένο. Καὶ τὸ τονίζουμε αὐτό, διότι γιὰ τοὺς περισσότερους ἡ πολυτεκνία δὲν εἶναι κυρίως οικονομικὸ πρόβλημα, ἀλλὰ θέμα ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ μόδας. Ἄς ἀκούουν λοιπὸν τί λέει καὶ ἡ σύγχρονη ὑγιῆς Εὐρώπῃ.

Κλείνουμε αὐτὴ τὴν παράγραφο μὲ ἕνα πιὸ σύγχρονο παράδειγμα: Ἡ γνωστὴ Ἑλληνίδα καθηγήτρια τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας στὸ Παρίσι καὶ πρόεδρος τῶν Πρυτάνεων τῆς Γαλλίας Ἑλένη Γλύκατζη - Ἀρβελέρ εἶπε στὶς 25 Σεπτεμβρίου 1988 σὲ Ἀθηναῖα δημοσιογράφο, ὅτι ὅταν γεννήθηκε, ἡ μαμμὴ εἶπε στὴ μητέρα τῆς:

—Καλλιρρόη, παιδί μου, κράτησέ το τὸ μωρό. Εἶναι ἁμαρτία. Μπορεῖ νὰ βγῆ τὸ καλύτερό σου παιδί αὐτό. Ἡ μητέρα ἄκουσε τὴ συμβουλή, παρ' ὅλο ποῦ στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ τῆς μεγάλωναν πέντε παιδιὰ. Καὶ ἔτσι ἦρθε στὴ ζωὴ, σ' ἕνα προσφυγικὸ σπιτί τῆς Καισαριανῆς, ἡ κατόπιν μεγάλῃ ἐπιστήμων. Καὶ ὅταν τὴν ἐρώτησε ἡ δημοσιογράφος μήπως τὸ παιδί ποῦ ἀπέκτησε ἡ ἴδια στάθηκε ἐμπόδιο στὴν καριέρα τῆς, ἀπήντησε: «Μὰ τί εἶναι αὐτὰ ποῦ λέτε, ποιὰ καριέρα; Μπροστὰ στὸ παιδί; Χωρὶς παιδιὰ οἱ μεγαλόσταυροι μπαίνουν ἐπάνω σὲ ἄδειες καρδιές!».

Αὐτὰ τὰ λέμε πρὸς ἐνίσχυση τῶν πολυτέκνων καὶ παρακίνηση τῶν διστακτικῶν. Ἰδιαίτερα βεβαίως μᾶς συγκινεῖ τὸ παράδειγμα τῶν πολυτέκνων ἱερέων, οἱ ὁποῖοι εἶναι δύο φορὲς πατέρες, καὶ διότι ἀποκτοῦν τέκνα καὶ διότι διὰ τῶν μυστηρίων ἀναγεννοῦν ἀνθρώπους. Δικαίως τοὺς τιμοῦν ἀπόψε δύο σωματεία, τὰ ὁποῖα, ἔστω κι ἂν δὲν ἔχουν στὴν ὄνομασία τους τὸ ἐπίθετο «Χριστιανικός», ὅμως στὴν πράξη εἶναι μὲ τὸ παραπάνω.

(Τέλος)

Η ΚΑΣΙΑΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ*

Τοῦ κ. Παναγιώτη Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχου

ΤΟ ΙΔΙΟΜΕΛΟ ΤΗΣ ΚΑΣΙΑΝΗΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἄν ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴ σύγχρονη λογοτεχνία μας θὰ διαπιστώσουμε ὅτι, παρὰ τὶς δυσκολίες ἀπόδοσης τῆς μορφῆς τῶν ἀρχαίων κειμένων, ἔχουν μεταφρασθεῖ στὴ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα οἱ προγονικοὶ θησαυροί. Ἐρμηνευτές μὲ ἐπίγνωση τῆς ἀποστολῆς τους ἐπιχείρησαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ προσπαθοῦν νὰ μεταφέρουν στὴ σύγχρονη γλῶσσα ἔργα ἀνεπανάληπτα τῆς ἀρχαιότητος γιὰ νὰ γίνουν κτῆμα τοῦ σημερινοῦ ἀναγνώστη. Κείμενα πεζά, ἔμμετρα καὶ θεατρικὰ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ἐνσωματώνονται μεταφρασμένα στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Λόγοι ὑποκειμενικοὶ — ἄμιλλα καὶ προσπάθεια τοῦ μεταφραστῆ νὰ μεταφέρει τὶς ιδέες τοῦ δημιουργοῦ μὲ νέα μορφή — ἀλλὰ καὶ ἀντικειμενικοὶ, νὰ γίνει δηλαδὴ τὸ πρωτότυπο κτῆμα εὐρύτερου κύκλου ἀνθρώπων, ἐνίσχυσαν τὴ μεταφραστικὴ προσπάθεια. Ἐτσι ὁ Πλάτωνας, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ὀμηρος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Ἀριστοφάνης κ.ἄ. διαβάζονται σήμερα μεταφρασμένοι ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τῶν σχολείων ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ εὐρύτερο κοινό. Ἐξω ἀπὸ τὴ μεταφραστικὴ κίνηση ἔμεινε ἡ Βυζαντινὴ ποίηση ποὺ εἶναι κατὰ κύριο λόγο ἐκκλησιαστικὴ²².

Τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, τοῦ Ἀνδρέα Κρήτης, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ ἄλλων σπουδαίων ὑμνογράφων καὶ μελωδῶν τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἔχει μείνει κλεισμένο στὴ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς τους. Ἴσως ἡ γλωσσικὴ ἀπλότητα τῶν ὕμνων, ἡ ἐξοικειώσιση τοῦ νεοέλληνα μὲ τὴ λειτουργικὴ γλῶσσα, καθὼς καὶ ἡ σύνδεση τοῦ ὕμνου μὲ τὸν ἦχο νὰ ἀποθάρρουναν κάθε μεταφραστικὴ προσπάθεια γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ ὕμνολογικοῦ θησαυροῦ στὴ καθομιλουμένη²³.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ ἄλλοι παράγοντες συνέβαλαν στὸ νὰ μὴ μεταφραστεῖ ἡ βυζαντινὴ ποίηση. Τὸ βυζαντινὸ πνεῦμα ἀποτελεῖ παρούσα πραγματικότητα γιὰ τὸν ἑλληνισμό, ἀφοῦ διοχετεύεται στὴν ἐποχὴ μας μέσω τῆς ἐκκλησίας. Δὲ συνέβη τὸ ἴδιο γιὰ τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων προγόνων²⁴. Ὁ κυριότερος ὁμως

λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο τὰ βυζαντινὰ κείμενα ἔμειναν μακριὰ ἀπὸ τὰ λογοτεχνικὰ διαφέροντα τῶν νεότερων ποιητῶν, «εἶναι τὸ γεγονός ὅτι τὰ βυζαντινὰ κείμενα δὲν ἔχουν μεγάλα περιθώρια πλήρους λογοτεχνικῆς ἀναπτύξεως, ἔνεκα τῆς ὑπάρξεως εἰς αὐτὰ μιᾶς ἐντόνου θρησκευτικότητος, ἡ ὁποία ἀποκλείει ἀναπτύξεις ἐκτὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς»²⁵.

Εἶναι γεγονός ὅτι τὴν πνευματικὴ παραγωγὴ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς τὴν χαρακτηρίζουν ἡ ἐσωστρέφεια, ὀρισμένοι ἀριθμοὶ θεμάτων καὶ ἰδιάζουσα γλῶσσα. Ὑπὸ τὸ πρίσμα αὐτὸ ἐξετάζομεν ἡ λογοτεχνικὴ παραγωγὴ τοῦ βυζαντίου δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ συγκινήσει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ 19οῦ καὶ 20οῦ αἰῶνα ποὺ εἶχαν ἄλλα ἐνδιαφέροντα καὶ κυρίως μιὰ ἐντονη κοσμικὴ συναισθηματικὴτητα.

Ἐξαίρεση ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω κανόνα ἀπέτελεσε τὸ τροπάριο τῆς Κασιανῆς. Ἡ λογοτεχνικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀξία τοῦ δοξαστικοῦ τῆς Κασίας εἴλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν ποιητῶν. Τράβηξαν τὴν προσοχὴ τους τρία πράγματα: α) ὁ λυτρωτικὸς χαρακτήρας τοῦ τροπαρίου, ποὺ εἶναι πάντοτε ἐπίκαιρος. Κάθε ἄνθρωπος σὲ ὀποιαδήποτε ἐποχὴ καὶ ἂν ζῆσει αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς μετανοίας καὶ τῆς λύτρωσης ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. Μὲ πόση ἀνακούφιση ἐπαναλαμβάνουμε καὶ σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια περίπου, τὸν ψαλμὸ τοῦ Δαυὶδ «ἐλέησόν με ὁ Θεός...». β) Τὸ ρομαντικὸ στοιχεῖο τοῦ ποιήματος. Ἡ ἱστορία τῆς Κασιανῆς καὶ τοῦ Θεόφιλου ποὺ διασώθηκε μέσα ἀπὸ τὴν παράδοση συγκίνησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ συγκινεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ εὐαίσθητη καρδιά· καὶ γ) τὸ φύλο τῆς συγγραφῆς ποὺ προσέδωκε στὸ ποίημα τὸ χαρακτήρα λεπτῆς καλαισθησίας.

Μὲ τὸ δημιούργημα τῆς Κασιανῆς ἀσχολήθηκαν ὀκτὼ τοὐλάχιστον ποιητὲς, ἑπτὰ ἄνδρες καὶ μία γυναίκα, καὶ τὸ ἀπέδωσαν στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα! Καθένας τους προσέγγισε τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ ἀνάλογα μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά του καὶ τὴν ψυχοσύνθεσή του. Κατωτέρω παραθέτουμε²⁶ τὶς μεταφράσεις αὐτὲς κρατώντας τελευταία τῆς Σεβαστοπούλου, ποὺ ξεχωρίζει ἀπὸ τὶς ἄλλες στὴ μορφή καὶ τὴν ἀπόδοση ὀρισμένων λεπτῶν ψυχολογικῶν ἀποχρώσεων.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 78 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΒΟΡΕΑ: Κασσιανή

Τῆ θεϊκῆ σου δύναμη σὰν ἔνοιωσεν ἐκείνη,
ποῦ σὲ ἁμαρτίαις ἄπειραις ἦτανε βυθισμένη,
ἐπῆρε μύρα, Κύριε, λίγο πρὸ τῆς ταφῆς σου
καὶ ἔπεσε ἐμπρὸς σ' τὰ πόδια σου σ' τὰ δάκρυα
πνιγμένη.

Ἄχ! Θεέ μου, ἔλεγε μὲ λυγμούς, νύχτα μὲ τρι-
γυρίζει,

ἄγρια μανία τῆς ψυχῆς, οἴστρος ἀκολασίας
σὲ μύρια μύρια κρίματα μὲ ἐβύθισεν ὁ πλάνος
ὁ σκοτεινὸς καὶ ἀφώτιστος ἔρως τῆς ἁμαρτίας.

Σὺ τὰ θεοῦ μου δάκρυα δέξου, ποῦ τῆς θαλάσ-
σης
γνωρίζεις τ' ἄπειρα νερὰ σὲ σύννεφα νὰ ὑψώ-
νεις

λυπήσου, Θεέ μου, μιὰ καρδιά, ποῦ ἀπὸ βαθεῖα
στενάζει,

Σὺ, ποῦ σ' τῆ γῆ κατέβασες τὰ οὐράνια νὰ μᾶς
σώσης.

Τὰ πόδια, Κύριε, τᾶχραντα θέλω νὰ σοῦ φιλή-
σω

μὲ τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς νὰ τὰ σκουπίσω πάλι
τὰ πόδια, ποῦ σὰν τᾶκουσε τὸ δειλινὸν ἡ Εὐα,
ἐκρύφθη ἀπὸ τὸ φόβο τῆς μέσ' σ' τῆς Ἐδέμ τῆ
ζάλη.

Τὰ πλήθη τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἄχ Θεέ μου ψυχο-
σώστη,

ποιὸς θὰ μετρήσῃ; Ποιὸς θὰ βρῆ τῆς θείας κρι-
σεῶς σου

τὴν ἄβυσσο; Τῆ δούλη σου, μὴ μὲ καταφρονῆ-
σῃς,

Σὺ, ποῦ γιὰ μᾶς ἀμέτρητο ἔχεις τὸ ἔλεός σου.

Ὁ Θεόφ. Βορέας, τακτικὸς καθηγητῆς τῆς
φιλοσοφίας στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας στὸ Παν-
επιστήμιο Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὰ πρῶτα μέλη τῆς Ἀ-
καδημίας τῶν Ἀθηνῶν, μὲ θεολογικὴ παιδεία,
ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὴν ποίηση. Στους «ρυθμοὺς
ἀθανάτων», δηλ. στὰ πιὸ ἐκλεκτὰ δημιουργήμα-
τα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας, ἐντάσσει καὶ τὸ
τροπᾶριο τῆς Κασσιανῆς τὸ ὁποῖο καὶ μεταφρά-
ζει μὲ ἐπιτυχία. Γενικὰ τὸ ἔργο του, σύμφωνα
μὲ τὸν Ε. Φωτιάδη διακρίνει «πρωτοτυπία, πλη-
ρότης, σαφήνεια, ἀκρίβεια, ἀνθηρὰ καὶ περιε-
κτικὴ διατύπωσης» (Νεώτ. ἐγκυκλ. λεξικὸ Ἡ-
λίου).

ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΓΝΗ: Τὸ τροπᾶρι τῆς Κασσιανῆς

Γροικώντας τὴ Θεότητά Σου, Κύριε,
γυναῖκα ἐγώ, ἡ χιλιocolασμένη,

σὰν ἄλλη μυροφόρα, δέρομαι,
καὶ μῦρα ἐντάφια, φέρνω Σου, προώρας.

Ἄλλοίμονό μου, καὶ νυχτιὰ σκοταδερῆ,
στὰ βάθεια τῆς ψυχῆς μου βασιλεύει,
κι' Ἐρωτας μὲ φλογίζει ἁμαρτωλός,
κι' ἀκολασίας δέρνει με μανία.

Τῆς θάλασσας σὺ ποῦ ἀνασέρνεις τὰ νερά,
καὶ τίς πηγές μου δέξου τῶν δακρῶν.

Συμπόνα στῆς καρδιάς μου τοὺς καύμους
σὺ ποῦ γειρες τὰ Οὐράνια σὰ γεννιῶσουν.

Τὰ πόδια σου θὲ νὰ φιλήσω τ' ἄχραντα,
κι' εὐθύς μὲ τὰ μαλλιά μου θὰ σφουγγίσω.
Στὸν κρότο τους ποῦ κάποιος δειλινὸ
λαφιάστηκε τοῦ Παραδείσου ἡ Εὐα.

Πολλὲς οἱ ἁμαρτίες μου, Σωτήρα μου,
κι' ἀπύθμενο τῆς κρίσης σου τὸ βάθος.

Μὰ μὴν περιφρονῆς τὴ δούλη σου.
ἀμέτρητο μὰ κι' εἶνε τὸ ἔλεός σου.

Ἡ μετάφραση τοῦ Μάγνη εἶναι ἡ πιστότερη.
Διακρίνεται γιὰ τὴν προσήλωσή της στὸ πρωτό-
τυπο. Ἀπουσιάζουν ἀπ' αὐτὴ τὰ λογοτεχνικὰ
σχήματα καὶ ἡ καλλιλογία. Ὁ ποιητῆς καταβάλ-
λει φιλότιμη προσπάθεια νὰ ὀδηγήσει τὸν ἀνα-
γνώστη του στὸν πλούσιο συναισθηματικὸ κόσμο
τοῦ τροπαρίου.

(Συνεχίζεται)

22. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι «τὰ κείμενα τῆς ἐκκλησια-
στικῆς ὑμνογραφίας — γιὰ ἐκκλησιαστικὴ χρῆση — πρέπει
νὰ μείνουν ἀμετάφραστα στὸ ἴδιο κάλλος τῆς δημιουργίας
τους, στὴν πρώτη τους μορφή. Ὅμως δὲν εἶναι λίγες οἱ πε-
ριπτώσεις ὅπου Νεοέλληνες ποιητῆς θέλησαν νὰ ζωντανέ-
ψουν στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα κείμενα τῆς Ὑμνογραφίας»
(Θεόδ. Ξύδη, Βυζαντινὴ ὑμνογραφία, ἔκδ. Νικόδημος, 1978).

23. Βλ. περισσότερα Παν. Παπαθεοδώρου, Λόγος ἀμετά-
φραστος - Χριστιανικὴ Ὑμνογραφία, ἔκδ. Ἀποστολικῆς
Διακονίας, Ἀθῆναι 1997.

24. Π.Α. Σινόπουλου, Τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα στοὺς
βυζ. ὕμνους, Ἀκτίνες 1966 σελ. 29.

25. Δημ. Ν. Παντελόδημου, Τὸ τροπᾶριον τῆς Κασσι-
ανῆς..., Ἡπειρωτικὴ ἐστία, τεύχη 241 καὶ 242 Μάιος-Ἰούνιος
1972, σελ. 338-9.

26. Ὡς κριτήριον στὴ σειρά τῆς παράθεσης τῶν μεταφρά-
σεων τοῦ ἰδιόμελου λάβαμε τὸν ἀριθμὸ τῶν στροφῶν κάθε
μᾶς.

*Ἄν θέλεις νὰ ἀκούγεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκ-
κλησίας ἀπὸ τὰ ραδιοκύματα, ἐνίσχυσε τὸ
Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς, τὸν 89,4 FM STE-
REO. Ἀριθμὸς λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπε-
ζης: 146/558090-03.*

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις: ἡ ἱστορία, τὸ παρὸν καὶ οἱ προοπτικὲς*

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΗ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Διαπιστώνουμε γιὰ μία ἀκόμα φορὰ ὅτι ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις εἶναι ἰδιαίτερα παραμελημένη, ἀπόδειξη ὅτι δὲν ὑπάρχει αὐτὴ τῆ στιγμῇ οὔτε ἓνα φυλλάδιο ποῦ ὄχι νὰ διαφημίζει ἀλλὰ νὰ δηλώνει τὴν ὑπαρξὴ τῆς. Θὰ πρέπει εἰδικὰ σὲ αὐτὸν τὸν τομέα νὰ γίνῃ κάποια σοβαρὴ προσπάθεια γιὰ διαφήμισι τῶν Ἐκκλ. Λυκείων καὶ ἰδιαίτερα τῶν δυνατοτήτων ποῦ προσφέρουν, π.χ. καλὴ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ εἰσαγωγὴ στὶς Θεολογικὰς Σχολὰς ἀπὸ εἰδικὴ κατηγορία. Δυστυχῶς ἡ μικρὴ προσέλευσις μαθητῶν ἔχει ὡς συνέπεια τὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τῆς ὅλης μαθησιακῆς λειτουργίας. Ἡ ἐντύπωσις ποῦ εὐκολὰ ἀποκομίζεται κανεὶς, εἶναι ὅτι ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις ἔχει ἐγκαταλειφθεὶ στὴ μοίρα τῆς. Ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις ἐπιβάλλεται νὰ ἐπιδιώξῃ νὰ κερδίσει τὰ καλύτερα μυαλὰ καὶ ὄχι νὰ ὑπάρχει χάρις στοὺς μαθητὰς ποῦ προσέρχονται γιὰ νὰ στεγάζουν τὶς ὅποιες ἀδυναμίες τους. Ἡ σημερινὴ ἄσχημη κατάστασις δὲ μπορεῖ νὰ διατηρηθεῖ.

Οἱ ὅποιες προοπτικὲς ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις ἔχει, ἔρχονται νὰ συγκρουσθοῦν μὲ τὶς ἀδυναμίες οἱ ὅποιες ὑπάρχουν. Μία λύσις γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν τὰ παραπάνω προβλήματα θὰ ἦταν τὸ δυναμικὸ ἄνοιγμα σὲ νέους χώρους, ἀφοῦ οἱ σύγχρονες ποιμαντικὲς, κοινωνικὲς καὶ παιδευτικὲς ἀνάγκες ἐπιβάλλουν ἄμεσες λύσεις⁶⁴. Ἔτσι χωρὶς νὰ μεταβληθεῖ ἡ δομὴ τῶν Ἐκκλ. Λυκείων, τὰ ὁποῖα ἀντιστοιχοῦν στὸν τύπο τῶν λεγόμενων κλασικῶν Λυκείων, θὰ μπορούσε νὰ υἰοθετηθεῖ ὁ τύπος τοῦ Πολυκλαδικοῦ Λυκείου, προσαρμοσμένος στὶς ἀνάγκες καὶ τὴν προοπτικὴ τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσις. Αὐτὴ ἡ νέα μορφή θὰ ἐνίσχυε τὸν πολυδύναμο καὶ αὐτοδύναμο χαρακτήρα τῶν Ἐκκλ. Λυκείων.

Εἰδικότερα προτείνουμε στὴ δομὴ τοῦ Ἐκκλ. Λυκείου νὰ προστεθοῦν οἱ ἀκόλουθες δυνατότητες μὲ παράλληλη διατήρησις ὅλων τῶν προνομίων ποῦ σήμερα ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις ἔχει:

Α. Οἱ ἀπόφοιτοι νὰ μποροῦν νὰ εἶναι ὑποψήφιοι σὲ ὅλες τὶς Σχολὰς τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, μὲ ἀνάλογο δυνατότητα προετοιμασίας ἀπὸ τὸ Ἐκκλ. Λύκειο.

Β. Δημιουργία μεικτοῦ συστήματος ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑποχρεοῦνται νὰ συμμετέχουν στὸ γεῦμα. Οἱ ἐξωτερικοὶ μαθητὰς νὰ μετακινοῦνται μὲ μέσα τῶν Σχολῶν, τὰ ὁποῖα θὰ πληρώνουν οἱ Σύλλογοι γονέων καὶ κηδεμόνων, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὀργανικὰ συνδεμένοι μὲ τὸ σχολεῖο τους μέσω ὁμάδων ἐργασίας ἢ μαθητικῶν κοινοτήτων.

Γ. Τῆ λειτουργία ἀπογευματινῶν ἐνισχυτικῶν τμημάτων, ξένων γλωσσῶν ἀλλὰ καὶ ἄλλων μαθημάτων, τὰ ὁποῖα νὰ συγκροτοῦνται ἀπὸ ἐξωτερικοὺς καὶ ἐσωτερικοὺς μαθητὰς.

Δ. Πρόσληψις γιὰ ὅλες τὶς εἰδικότητες καθηγητῶν μὲ Διπλώματα Εἰδίκευσις, κατ' ἐλάχιστο. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ κάθετη ποιοτικὴ ἀναβάθμισις τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις χαρακτῆρα πρωτόγνωρο γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα.

Ε. Ἀναμόρφωσις, ἐξυγχορονισμὸς καὶ βελτίωσις τοῦ Προγράμματος Σπουδῶν, κατάλληλα προσανατολισμένο στὶς σύγχρονες ἐκκλησιαστικὲς καὶ κοινωνικὲς ἀνάγκες, ἀλλὰ ταυτόχρονα προσανατολισμένο στὴν παράδοσις καὶ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας.

Ἡ μορφοποίησις νέων σχολικῶν λειτουργιῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων, μέσα στὰ πλαίσια καὶ αὐτῆς τῆς μικρῆς ἀνεξαρτησίας τὴν ὁποῖα ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευσις ἔχει, θὰ ἐπέτρεπε τὴ δημιουργία τοῦ πιὸ εὐυπόληπτου καὶ δημοφιλοῦς τύπου δημόσιου σχολείου. Μὲ σχετικὰ μικρὴ διαφήμισις ὁ νέος τύπος Ἐκκλ. Λυκείου θὰ εἶχε κάθετη αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν. Ἐνα σύστημα ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν μαθητῶν θὰ συνέχιζε νὰ ἐνίσχυει τοὺς οἰκονομικὰ ἀδύνατους μαθητὰς ἐνῶ θὰ ἐνίσχυε τὴν ἐκκλ. ἐκπαίδευσις μὲ μαθητὰς ἀπὸ οἰκονομικὰ εὐκατάστατες τάξεις. Μία τέτοια ἐξέλιξις θὰ σηματοδοτοῦσε τὴ δυναμικὴ ἐξέλιξις καὶ τὴν ἀναδιάταξις στόχων τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσις, ἀφοῦ θὰ ἀποκοῦσε περιεχόμενο σαφῶς πλατύτερο. Σήμερα μάλιστα τὸ περιβάλλον εὖνοεῖ τὴ λειτουργία Σχολείων μὲ ἄμεση ἀναφορὰ στὴν Ἐκκλησίαν, ἀφοῦ τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὑψηλό. Ἡ εἰσαγωγὴ μάλιστα σὲ αὐτὸν τὸ νέο τύπο σχο-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 79 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

λείου θὰ πρέπει νὰ γίνεται μὲ ἐξετάσεις, ὥστε νὰ δηλώνεται ἡ ἀξία τοῦ σχολείου. Ἡ ἐπιτυχία σὲ ἑνὸς νέου πολυδύναμου καὶ πολυσήμαντου τύπου Ἐκκλ. Λυκείου, θὰ ἐνδυνάμωνε τὴν προοπτικὴ τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης.

Οἱ σύγχρονες ἐκπαιδευτικὲς προοπτικὲς, ποιητικὴ, πολὺπλευρὴ καὶ συνεχῶς ἐξελισσόμενη παιδεία, μποροῦν μὲ μεγάλη ἄνεση νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν ἐκκλ. ἐκπαίδευση. Ἰδιαίτερα στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀξιοποίησης τῶν πάσης φύσεως εὐρωπαϊκῶν προγραμμάτων, ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευση εἶναι ἕνας περιγραφτὸς φορέας εἰσόδου τῆς Ἐκκλησίας σὲ αὐτά. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση ποὺ διάφοροι μέχρι σήμερα ὑποσχέθηκαν στὸν ἑλληνικὸ λαὸ δὲν ἔφθασε ἀκόμα, γιατί συνήθως κάθε μεταρρύθμιση ποὺ ἐπιχειρήθηκε, ἦταν κενὴ οὐσίας καὶ χωρὶς κανένα ἐκπαιδευτικὸ ὄραμα, ἀποκομμένη ἀπὸ τὴν παράδοση, τὴν ἱστορικὴ συνέχεια καὶ τὶς παιδευτικὲς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας μας⁶⁵.

Γίνεται ἐπομένως σαφές, ὅτι ἡ ἐκκλ. ἐκπαίδευση ἔχει τὴ δύναμη νὰ καταστεῖ φορέας ἀναγέννησης. Τὸ μόνο ποὺ ἀπομένει εἶναι ἡ θέληση. Ἐμεῖς ὡς πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας,

ὡς νέοι θεολόγοι, ἔχουμε τὴν ὑποχρέωση νὰ θέσουμε τὶς σωματικὲς καὶ πνευματικὲς μας δυνάμεις στὴν ὑπηρεσία τῆς. Τὸ ὄραμα τῆς παιδευτικῆς ἀναγέννησης ἔχει μόνον ἕνα δρόμο καὶ μοναδικὸ ποῦ περνάει μέσα ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πίστη μας, καὶ εἶναι παιδεία ἐκκλησιαστικὴ καὶ πίστη στὸ Χριστό.

(Τέλος)

64. Γιὰ παράδειγμα, τὸ φαινόμενο τῆς ἐργαζόμενης μητέρας θέτει σοβαρὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία τὸ ζήτημα πρωτοβουλιῶν σὲ ὅλο τὸ μῆκος τῆς προσχολικῆς καὶ σχολικῆς ἐκπαίδευσης. Καὶ ἂν φαίνεται εὐκόλο ἡ Ἐκκλησία νὰ εἰσέλθει δυναμικὰ στὸ χῶρο τῆς προσχολικῆς παιδείας, στὴν προοπτικὴ ὅμως μίας συνολικῆς ἐπέμβασης στὴ μαθησιακὴ διαδικασία, τὰ πράγματα ἀπαιτοῦν μιὰ πολὺ μεγαλύτερη προσπάθεια καὶ καλὴ προετοιμασία. Ἐνας χῶρος ποὺ ἡ Ἐκκλησία σχεδὸν ἀνέξοδα θὰ μπορούσε νὰ δοκιμάσει μιὰ τέτοια προοπτικὴ, εἶναι ὁ χῶρος τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης.

65. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἐκκλ. Σχολῆς τῆς Κορίνθου, ἡ ὁποία στὴν περίοδο μίας περὶ του δεκαετίας, ἔχει δώσει στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Πολιτεία λαμπρὰ στελέχη, τὰ ὁποῖα μὲ τὸ ἔργο τους προβάλλουν σήμερα τὸ Γένος μας, δείχνει στὴν πράξη τὶς ἐξαιρετικὲς δυνατότητες τῆς ἐκκλ. ἐκπαίδευσης καὶ τὶς προοπτικὲς ποὺ ὑπάρχουν ἂν ἀξιοποιηθοῦν κατάλληλα οἱ ὑπάρχουσες προϋποθέσεις.

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗΤΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

ἐπιμέλεια Πρωτοπρ. Ἡλία Μαρκαντόνη καὶ Εὐαγγέλου Γ. Καρακοβούνη, Ἀθήνα 1996, σχῆμα 12X17 ἑκατ., σσ. 368.

Μὲ σκοπὸ νὰ προσφέρει στοὺς πιστοὺς «τὸν πιὸ ἀσφαλὴ ὁδηγὸ στὴ λειτουργικὴ καὶ τὴν ἰδιωτικὴ προσευχὴ τῶν χριστιανῶν στὶς καθημερινὲς πρὸς τὸν Κύριο ἐντεύξεις τους», ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐξέδωσε τὸ «Προσευχητάριον» αὐτό. Τὸ περιεχόμενό του ἀπαρτίζεται ἀπὸ 4 μέρη: Τὸ «Ἀνθολόγιο προσευχῶν», τὶς «Ἱερὲς Ἀκολουθίες», τοὺς «Παρακλητικὸς καὶ Ἱκετηρίους Κανόνες» καὶ τὸ «Πληροφορικὸ παράρτημα» (μηνολόγιο, πασχάλια, νηστείες).

Σὲ δίχρομη ἐκτύπωση, μὲ χρυσοδέτη βιβλιοδεσία.

Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσα

ΚΗΡΥΞΑΤΕ,

Ὁμιλίαι στὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν
Ἀθήνα 1997, σχῆμα 14X21 ἑκατ., σσ. 288.

Τὰ κείμενα τῆς «Φωνῆς Κυρίου» ἔτους 1996 ἔτυχαν θερμῆς ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες τῆς.

Διότι ὁ συντάκτης τους ἀρχιμ. π. Συμεὼν ἐπέτυχε νὰ μιλήσει μ' ἕναν ἀμεσότερο καὶ ἀπλουστερο τρόπο, ἀνέδειξε κεφαλαιώδεις ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως, προσέγγισε βασικὲς πτυχὲς τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καὶ φώτισε μὲ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου φλέγοντα προβλήματα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Στὸν καλαίσθητο αὐτὸ τόμο βρίσκονται συγκεντρωμένα 52 κηρύγματα σὲ ἀντίστοιχες εὐαγγελικὲς περικοπές. Τὸ ἐξώφυλλο κοσμεῖ ὠραιότατη ψηφιδωτὴ εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γεωργίου Δ. Παπαδημητρίου

ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΜΑΣ - Συναξαριστὲς τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου ἕως Δεκεμβρίου
τόμοι 1-12, σχῆμα 14X21.

Τὰ Συναξάρια τῶν Ἁγίων τῆς Πίστεώς μας, ποὺ εἶναι καταχωρημένα στὰ 12 Μηναιὰ τῆς Ἐκκλησίας, προσφέρονται τώρα σὲ ζωντανὴ δημοτικὴ γλῶσσα, μὲ τὰ ἀπαραίτητα πραγματολογικὰ στοιχεῖα, παραπομπές, ἱστορικὸ πλαίσιο καὶ ἀλφαβητικὸ εὔρετήριό τῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τῶν Ἁγίων. Σὲ 12 κομποῦς τόμους, ἕνα γιὰ κάθε μῆνα. Τὸ καλύτερο ἐποικοδομητικὸ ἀνάγνωσμα τῶν φιλαγίων χριστιανῶν.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Έπι τήν λυγνίαν!

Η έλλειψη φαρυμάκων είναι μιὰ από τις κύριες αίτιες θανάτων μικρών παιδιών στο Ιράκ. Σύμφωνα με ύπολογισμούς κάθε χρόνο —μετά τόν πόλεμο στόν Περσικό Κόλπο— χιλιάδες άθώα πλάσματα χάνουν τη ζωή τους. Έξαιτίας τού embargo πού έχει επιβάλει ο ΟΗΕ εις βάρος τού Ιράκ τά φάρμακα (έκτός των άλλων) είναι λιγοστά και δυσεύρετα. Κατά καιρούς άπευθύνονται έκκλήσεις για τήν άποστολή βοήθειας.

Προσφάτως ή Ίερά Μητρόπολις Ήλείας με άπόφαση τού Ποιμενάχου της Σεβασμιωτάτου κ. Γερμανού απέστειλε στόν δοκιμαζόμενο Ιρακινό λαό φάρμακα άξίας ένός έκατομμυρίου δραχμών. Εις άπάντησιν, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βαγδάτης και Κουβέιτ κ. Κωνσταντίνος έστειλε τήν ακόλουθη επιστολή:

«Σεβασμιώτατε, άγαπητέ έν Χριστώ Άδελφέ, άγιε Ήλείας, άσπασμόν άγιον έν Χριστώ Σωτήρι. Εύχαριστώ τήν άγάπην σας από καρδιάς δια τά φάρμακα πού ειχάτε τήν καλωσύνην να άποστείλετε. Ήδη εύρίσκονται καθ' όδόν προς τόν προορισμόν των. Είθε ο Κύριος να εύλογήση και τελειώση συντόμως τό δράμα έκατομμυρίων συνανθρώπων μας πού εύρίσκονται κάποτε εις άπόγνωσιν. Παρακαλώ τόν Πανάγαθον Θεόν να Σάς χαρίξη υγείαν, εύημερίαν, μακροημέρευσιν, δια να συνεχίξη ή άγάπη σας να σκορπά τήν χαράν και τήν αισιοδοξίαν.

Με πολλήν άγάπην

† Ό Βαγδάτης και Κουβέιτ Κωνσταντίνος».

Μάθαμε και φρίξαμε...

Έλβετος ίερωμένος —άγνώστου δόγματος— τά τελευταία δεκαετία χρόνια έχει βοηθήσει τριακόσια άτομα πού έπασχαν από άνίατη ασθένεια να θέσουν τέρμα στη ζωή τους και συνεχίζει να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε όσους Εύρωπαίους επιλέγουν τήν εύθανασία, όπως αποκάλυψε ο ίδιος σε σουηδικό ραδιοφωνικό σταθμό.

Ό Ρόλφ Σίγκ είναι ο ίδρυτής της οργανώσεως «Πρώην Διεθνής» πού προσφέρει στα μέλη της «άνθρωπινο» και «άνώδυνο» θάνατο. Σήμερα ή όργάνωση επιχειρεί να άποκτήσει νέα μέλη από άλλες εύρωπαϊκές χώρες, σύμφωνα με δηλώσεις τού Σίγκ.

Οί άσθενείς πού επιλέγουν τήν εύθανασία πρέπει να είναι μέλη της οργανώσεως, να έχουν βεβαίωση γιατρού ότι πάσχουν από άνίατη ασθένεια, να άποδείξουν ότι ύποφέρουν από πόνο και να μπορούν να μεταβούν στην Έλβετία. Η όργάνωση πού έδρεύει στη Ζυρίχη αριθμοί σήμερα 65.000 μέλη. Στην ουσία ή «Πρώην Διεθνής» βοηθά τους άσθενείς να αυτοκτονήσουν, έκμεταλλεύομενη νόμο της Έλβετίας, πού δίνει

τό δικαίωμα στους γιατρούς να χορηγούν συνταγές για θανατηφόρα φάρμακα σε άτομα πού πάσχουν.

Τό προσωπικό της οργανώσεως τού Ρόλφ Σίγκ δίνει στόν άσθενή τό ειδικό χάπι και άν δέν μπορεί να τό πάρει μόνος του, τού δείχνει τόν τρόπο πού θα κάνει μόνος ένεση με δηλητήριο.

«Θέλουμε να βοηθήσουμε τους συνανθρώπους μας να μην ύποφέρουν, αλλά δέν θέλουμε να οργανώσουμε... τουρισμό στο θάνατο», είπε ο αντιπρόεδρος της οργανώσεως και δικηγόρος Μάνφρεντ Κουν. Η εύθανασία είναι ένα από τά πιο άκανθώδη ζητήματα πού άπασχολούν πολλές δυτικές χώρες.

Η θέση της Έκκλησίας μας είναι κρουσάλληνη και διαυγής. Τίποτ' άλλο.

Δυστυχός...

Τα οίνοπνευματώδη ποτά και τά τσιγάρα είναι σήμερα από τά πλέον περιζήτητα προϊόντα από μεγάλη μερίδα των καταναλωτών, ή όποία παρουσιάζει συνεχώς αύξητικές τάσεις. Οί «τσουχτερές» τιμές τους και οί ύψηλοι φόροι δέν φαίνεται να πτοούν τους άγοραστής. Η ποικιλία των μαρκών στις δύο αυτές κατηγορίες προϊόντων δέν αφήνει μεγάλα περιθώρια κέρδους παρά μόνον σε όσες εταιρείες έχουν να επιδείξουν ποιότητα σε συνδυασμό με έξυπνες προωθητικές ενέργειες, «πιάνοντας» τόν παλμό τού σύγχρονου καταναλωτή. Οί ενέργειες αυτές επικεντρώνονται πολλές φορές σε δειγματοδιανομές τσιγάρων, σε αίθουσες έκδηλώσεων και νυχτερινά κέντρα. Στα τελευταία μάλιστα, συχνά είναι τό φαινόμενο των πάρτυ, με χορηγό εταιρείες έμπορίας οίνοπνευματωδών ποτών. Στόν «χορό» των δραστηριοτήτων μπαίνουν ακόμη οί κυκλοφορίες CD με μουσική πού «πηγαίνει» με τό α' τσιγάρο, ή τό β' ποτό, αλλά και μπλουζάκια, καπελάκια και άξεσουάρ πού παραπέμπουν στο συγκεκριμένο προϊόν.

Και πού είμαστε άκόμα!

29,9 δισεκατομμύρια!

Σε συνέχεια τού προηγούμενου, εξειδικεύοντας όμως στο κάπνισμα:

Περίπου 3.000 τσιγάρα κάπνισε κατά μέσον όρο ο κάθε Έλληνας τό παρελθόν έτος, αφού ή συνολική άγορά κατά τό 1997 άνήλθε σε 29,9 δισεκατομμύρια τσιγάρα!

Οί Έλληνες μάλιστα άδιαφορώντας για τό μήνυμα πού προειδοποιεί ότι τό «κάπνισμα βλάπτει σοβαρά τήν υγεία» αύξησαν τήν κατανάλωση τσιγάρων, καπνίζοντας τό 1997 περίπου 2% περισσότερα τσιγάρα σε σχέση με τό 1996.

Τί άλλο να πεί κανείς;!

Μ. Μελ.